

Homoseksuaalisuuden representaatiot urheilujournalismissa 2014

Antti Lehtonen
Journalistiikan pro gradu -tutkielma
Kieli ja -viestintätieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto
Toukokuu 2017

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty HUMANISTIS- YHTEISKUNTATIETEELLINEN	Laitos – Department KIELI- JA VIESTINTÄTIETEIDEN LAITOS
Tekijä – Author Antti Lehtonen	
Työn nimi – Title Homoseksuaalisuuden representaatiot urheilujournalismissa 2014	
Oppiaine – Subject journalistiikka	Työn laji – Level Pro gradu
Aika – Month and year Toukokuu 2017	Sivumäärä – Number of pages 86
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Homoseksuaalisuus nousi vuoden 2014 alkupuolella urheilujournalismin keskiöön uimari Ari-Pekka Liukkosen kaapista tulemisen myötä. Suomalainen mieshuippu-urheilija kertoi homoseksuaalisesta suuntautumisestaan ensimmäistä kertaa ja teki sen vieläpä suorassa tv-lähetyksessä. Asiasta jatkouutisoitiin viikkoja varsinaisen tapahtuman jälkeen.</p> <p>Tässä tutkimuksessa tutkitaan vuoden 2014 homoseksuaalisuutta jollain tavoin sivuavaa urheilu-uutisoitinta Suomen kahdeksassa levikiltään suurimmassa sanomalehdessä, joilla on erillinen urheilutoimitus (HS, IS, IL, Aamulehti, Turun Sanomat, Kaleva, Keski-suomalainen ja Savon Sanomat). Verkkouutissivustoista materiaalia on lisäksi kerätty MTV:ltä ja Yleltä. Mukana ovat myös erikoislehdet Urheilusanomat ja Urheilulehti verkko- ja printtiversioineen.</p> <p>Määrällisen toimijaerittelyn keinoin päästään ensin käsiksi tietoihin siitä, ketkä homoseksuaalisuudesta puhuvat suomalaisessa mediassa, jonka jälkeen diskurssianalyysin keinoin selvitettiin, millaisia homoseksuaalisuuden representaatioita toimijat luovat.</p> <p>Tutkimuksessa luodaan katsaus suomalaisen urheilujournalismin historiaan, mediaurheiluun, homoseksuaalisuuteen mediassa ja urheilussa sekä hegemonisen maskuliinisuuden käsitteeseen. Tämän jälkeen esitellään Kimmo Mäkilän (2007) kolmen tason representaatioanalyysistä innoituksensa saanut diskurssianalyysin sovellus, sekä näytetään mahdollisimman selkeän esimerkin avulla, miten diskurssit kaivettiin esiin aineistona olevista teksteistä.</p> <p>221 jutun diskurssianalyysin jälkeen aineistosta nousi selkeästi esiin kymmenen diskurssia, jotka esitellään tutkimuksessa seikkaperäisesti. Analyysiosuudessa diskurssit ruoditaan suoria esimerkkitilanteita käyttäen ja diskurssien ominaisuuksia kuvaillen. Kymmenen diskurssin lisäksi tutkimuksessa löytyi yhdeksän muuta tapaa representoida homoseksuaalisuuteen liittyviä henkilöitä, ilmiöitä tai homoseksuaalisuutta urheilujournalismissa. Nämä konteksteiksi tässä tutkimuksessa kutsutut representoinnin tavat antavat aiheita jatkotutkimukseen, mutta koska ne eivät suoranaisesti vastaa asetettuihin tutkimuskysymyksiin tai olivat hyvin harvakseltaan esiintyviä, niitä ei laskettu diskurssiksi tämän tutkimuksen puitteissa.</p> <p>Tutkimuksesta selviää, miten homoseksuaalisuutta esitetään suomalaisessa urheilumediassa, mitkä tahot homoseksuaalisuudesta puhuvat ja miten urheilutoimittajat ovat kärryillä seksuaaliseen tasa-arvoon liittyvistä ongelmista suomalaisessa journalismissa vuonna 2014.</p>	
Asiasanat – Keywords: Urheilujournalismi, journalismi, diskurssianalyysi, homoseksuaalisuus, toimijaerittely, representaatio, mediaurheilu, Ari-Pekka Liukkonen, hegemoninen maskuliinisuus	
Säilytyspaikka – Depository	Jyväskylän yliopisto / kieli- ja viestintätieteiden laitos
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO

- 1.1 Työn lähtökohdat 1
- 1.2 Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset 3

2 TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN TAUSTA 5

- 2.1 Suomalaisen urheilujournalismin lyhyt historiikki 5
- 2.2 Seksuaalivähemmistöt ja homoseksuaalisuus 8
- 2.3 Mediaurheilu 9
- 2.4 Seksuaalivähemmistöt mediassa 11
- 2.5 Seksuaalivähemmistöt urheilussa 14
- 2.6 Maskuliinisuus ja hegemoninen maskuliinisuus 15

3 TUTKIMUSMENETELMÄ JA AINEISTO 18

- 3.1 Diskurssianalyysi tutkimusmenetelmänä 18
- 3.2 Diskurssianalyysin keskeiset termit 19
- 3.3 Konstruktionismi ja Mäkilän juttutodellisuus 25
- 3.4 Mäkilän kolmen tason representaatioanalyysi 28
- 3.5 Analyysiesimerkki 31
- 3.6 Tutkimuksen aineisto ja otokset 40

4 ANALYYSI 44

- 4.1 Määrittelijät eli toimijat 44
- 4.2 Diskurssit 47
- 4.3 Diskursseiksi mielivät kontekstit 63

5 POHDINTAA 70

- 5.1 Tulokset osana kulttuurillista jatkumoa 70
- 5.2 Tutkimuksen reliabiliteetti, kritiikki ja jatkotutkimusaiheet 71

LÄHDELUETTELO 73

AINEISTOLUETTELO 78

LIITE: Kuvio 2 84

1 JOHDANTO

1.1 Työn lähtökohdat

Ajatus tähän työhön sikisi keväällä 2014. Jääkiekon pelaajayhdistyksen (Suomen jääkiekkoilijat ry) puheenjohtajana tuolloin toiminut ex-maalivahti ja kokoomuksen kansanedustaja Sinuhe Wallinheimo oli viides helmikuuta 2014 Radio Novalla Tuomas Enbusken ja Aki Linnanahteen, eli EL Crew'n vieraana. Haastattelussa Wallinheimo vertasi homoutta fyysiseen vammaan tai loukkaantumiseen, joka pitää piilottaa vastustajalta kaukalossa ja sen ulkopuolella siksi, että muutoin vastustaja voi käyttää tuota tietoa hyväkseen. Hän perusteli väitettään ryhmädynamiikalla ja ryhmän yhtenäisyydellä, jota ei saisi häiritä millään tavalla. Jokainen sai pelaajayhdistyksen ja pelaajien puolesta kuitenkin olla homo tai muuten omanlaisensa, ainakin Wallinheimon puheiden mukaan.

Wallinheimo pyysi lausuntoaan jo saman päivän iltana anteeksi. Rinnastus saattoi hyvinkin olla vahinko, mutta se herätti varsinkin sosiaalisessa mediassa melkoista säpinää. Jotkut Wallinheimon puoluetovereistakin tuomitsivat jyväskyläläislähtöisen kokoomuskansanedustajan lausunnon julkisesti. Unholaan jäivät Wallinheimon aiemmat kommentit suvaitsevaisuuden puolesta pelaajayhdistyksen edustajan roolissa sekä äänestäminen tasa-arvoisen avioliittolain puolesta kansanedustajana.

Ymmärsin tapauksen herättämän raivostuksen. Samalla kuitenkin koin, että asiasta noussut "someraivo" oli jollain tapaa teennäistä. Aloin selvittää sitä, miten itse voisin vaikuttaa asenteiden muuttumiseen jääkiekkoperheessä tai urheilussa ylipäätään.

Löysin nopeasti liikkeen nimeltä Straight Star Ally (SSA), joka juontuu kansainvälisestä Athlete Ally -liikkeestä. Athlete Ally-liikkeen tarkoitus on saada taakseen heterourheilijoita, jotka omilla kasvoillaan puhuisivat

suvaitsevaisuuden ja seksuaalisen tasa-arvon puolesta urheilussa ja edustamissaan joukkueissa.

SSA syntyi syksyllä 2013 ja taisi jossain vaiheessa tämän gradun tekoprosessia jo painua unholaan. Sen ensimmäinen ja edelleen ainoa omilla kasvoillaan julki tullut jääkiekon pääsarjapelaaja Suomessa on Rauman Lukkoa tuolloin edustanut, nyt jo TPS:n riveihin siirtynyt Harri Tikkanen. SSA:n alle kehittyi myöhemmin Tasavertaisen Urheilun Lupaus (Taulu), julkilausuma, jonka tarkoitus on antaa urheiluorganisaatioille tai yksittäisille urheilijoille yksinkertainen ja helppo mahdollisuus ilmaista suvaitsevaista arvomaailmaa.

Ehdotin työpaikallani juttua asiasta. Aihe ei herättänyt valtavaa kiinnostusta. Kun jalkapallon Veikkausliiga organisaationa kirjoitti alle Taulun, ei sekään ollut juuri sähkeutista suurempi aihe.

Koetin toista lähestymistapaa. Kirjoitin jääkiekon pääsarjan suosikkiseurani viestintäosastolle ja esittelin asiani. Viestintäosaston väki kertoi lähtevänsä mielellään mukaan kampanjaan. Vain muutaman päivän sähköpostikirjeenvaihdon jälkeen asian piti olla seuran hallitusta myöten selvä.

Minua kehoitettiin vielä ottamaan yhteyttä seuran toimitusjohtajaan käytännön asioiden sopimiseksi. Tuumin asian sujuneen yllättävän helposti, kunnes toimitusjohtaja vastasi tekstiviestini:

“Kiitos asiallisesta lähestymisestä kampanjan osalta. Periaatetasolla olemme ihmisten tasa-arvoisen kohtelun kannalla, ja nyt meidän täytyy miettiä, onko tähän kampanjaan osallistuminen meille oikea ja paras tapa kertoa kannastamme. Jääkiekon ympärillä oleva viestintä on varsin villiä, joten pitää pystyä etukäteen arvioimaan kaikki mahdolliset vaikutukset seuran kannalta.”

Asiaan ei sen koommin palattu. Tästä hieman äimistyneenä päätin ottaa selvää, kuinka villiä toimitusjohtajan kuvaama viestintä Suomen urheilumediassa oikein onkaan. Poistin vuosia sitten aloittamani mediakritiikkiä koskeneen gradunraakileen tietokoneeltani kitumasta ja aloitin kaiken alusta. Tulos on tässä.

Tässä vaiheessa on syytä tehdä selväksi, mitä tutkija itse homoseksuaalisuudesta ja seksuaalisesta tasa-arvosta ajattelee ja miten hän näkemystään perustelee. Kerrottakoon siis, että olen ehdottomasti seksuaalisen tasa-arvon kannalla. Näkemystäni perustelen filosofi John Rawlsin (1971, 213) vapausperiaatteella. Tuon periaatteen mukaan jokaiselle tulee taata mahdollisimman laajat vapaudet niin, etteivät ne rajoita toisten ihmisten samanlaisia vapauksia. Koko länsimainen yhteiskuntarakenne ja demokratia perustuu jossain määrin tähän näkemykseen.

1.2 Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset

Pro gradu -tutkielmassani tutkin homoseksuaalisuuden representaatioita ja diskursseja suomalaisessa kirjoitetussa urheilujournalismissa. Tutkimusaineistoni ovat muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta vuoden 2014 aikana julkaistut tekstit lehdissä ja lehtien verkkosivuilla.

Tutkimuskysymykseni ovat:

- 1) Millä tavoin eli missä diskursseissa homoseksuaalisuutta on representoitu suomalaisessa urheilujournalismissa vuonna 2014?
- 2) Ketkä ovat aineistoni määrittelijät, eli ketkä pääsevät kertomaan lukijoille homoseksuaalisuudesta, suorasti tai epäsuorasti?

3) Rekonstruoivatko suomalaiset urheilutomittajat joitakin seksuaalisen tasa-arvon kannalta ongelmallisia rakenteita homoseksuaalisuutta koskevissa kirjoituksissaan? Millä tavoilla?

2 TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN TAUSTA

Tässä luvussa tutkailen ensin suomalaisen urheilujournalismin matkaa 1800-luvun lopulta tähän päivään. Sen jälkeen selvitän pikaisesti, mitä seksuaalinen vähemmistö tarkoittaa, sekä käyn läpi muut käsitteet, joissa tavan lukijalla voi olla erehtymisen vaara.

Luon tässä kappaleessa katsauksen seksuaalivähemmistöjen representointiin mediassa ylipäätään ja selvitän, millaisena urheilun kenttä näyttäytyy seksuaalivähemmistöjen silmin. Tämän jälkeen otan vielä käsittelyyn urheilumaailmaa läpäisevän maskuliinisuuden käsitteen.

2.1 Suomalaisen urheilujournalismin lyhyt historiikki

Jotta päästään kiinni suomalaisten sanomalehtien urheilujournalismin historiaan, pitää ensin tarkastella erikoislehdistä alkanutta urheilujournalismin nousua. Koetan olla liiaksi syventymättä johonkin tiettyyn julkaisuun, koska se ei ole tutkimukseni kannalta oleellista. En juuri sivua järjestö, harraste- ja lajilehtiä, vaan keskityn kaupallisiin lehtiin.

Alkuhämärä

Suomalaisen urheilujournalismin juuret ulottuvat 1800-luvun lopulle, jolloin perustettiin ensimmäinen ruotsinkielinen urheilulehti *Sporten*. Ensimmäinen suomenkielinen urheilulehti *Uljas* tuli markkinoille 1880-luvun puolivälissä, mutta sen taru jäi lyhyeksi (Perko 1991, 219).

Urheilujournalismin kentän ladunraivaajia yhdisti ajatus "ruumiinkulttuurista" (Perko 1991, 220) ja suosittuja lajeja lehtien sivuilla olivat muun muassa metsästys, purjehdus, soutu, luistelu ja voimistelu. Terveen elämäntavan ja reippauden sanomaa koetettiin levittää

mahdollisimman laajalti, sillä kuten Uljaan toimittaja Onni Ruuthkin Perkon mukaan totesi:

“Jos tarkastelemme terveysoloja, niin huomaamme, että nykyajan ihmiset ovat heikkonemaan päin eivätkä millään muotoa voi vetää vertoja esivanhemmillemme. Syyt tähän ovat monet, niinkuin ylellinen väkevään juomain nauttiminen, herkulliset ruuat, laiskuus ja liiallinen valvominen...”

Suomen Urheilulehti

Vaikka muutama muukin yrittäjä oli, Uljaan jälkeen seuraava vakavasti otettava suomenkielinen urheilun erikoislehti syntyi vasta vuosikymmentä myöhemmin. Vuonna 1898 perustettiin *Suomen Urheilulehti*. Sen päätoimittaja ja perustaja oli voimistelunopettaja Ivar Wilksman, joka toimi myöhemmin myös SVUL:n puheenjohtajana.

Suomen Urheilulehden tavoite oli olla monipuolinen urheilulehti. Se edisti edelleen “ruumiinkulttuuria” ja urheilun sävyttämää elämäntapaa. Se esitteli lukijoilleen uusia lajeja ja vuodesta 1910 alkaen se ilmoitti kiinnostävänsä huomiota erityisesti sellaisiin urheilutapahtumiin, “joilla on pysyvää merkitystä ja toisaalta sellaisiin paikkakuntiin, joihin urheilu vasta teki tuloaan”. Vuonna 1914 se irtautui SVUL:sta – taustajärjestöksi jäi valtionavustusta julkaisutoimintaansa saanut Suomen Uimaliitto.

Urheilun keskusjärjestöt

Suomalainen urheiluelämä organisoitui voimakkaasti 1800-luvun lopulla. Urheiluseuroja perustettiin valtavasti, harrastajamäärät lisääntyivät ja kilpailemassa alettiin käydä myös ulkomailla. Syntyi tarve luoda keskusjärjestöjä. Naiset olivat järjestäytymisessä miehiä rivakampia – osin myös sen vuoksi, että heidän järjestäytymisensä ei ollut poliittisesti yhtä

tulenarkaa – ja ensimmäisenä kentälle ehti Finska Kvinnors Gymnastikförbund, Suomen Naisten Voimisteluliitto, vuonna 1896.

Suomen Voimistelu- ja Urheiluliitto (SVUL) sai toimiluvan vuonna 1906. Kymmenessä vuodessa SVUL:n jäsenmäärä paisui 3 000:sta 43 000:en jäseneseen ja jäsenseurojen määrä kasvoi yli 12-kertaiseksi. Myös tärkeimmät työväen urheiluseurat olivat pitkään SVUL:n jäseniä, mutta viimeistään vuoden 1918 sisällissota pakotti Suomen urheilevan kansan uusiin järjestelyihin. Työväen Urheiluliitto (TUL) syntyi vuonna 1919. *Työväen Urheilulehti* syntyi jo pari vuotta aiemmin.

Sanomalehdistön kehitys

Perkon (1991, 219) mukaan suomalaisen sanomalehdistön välittämä kuva urheilusta oli ennen vuoden 1920 Belgian olympialaisia – ja Paavo Nurmen kolmea kultamitalia – hyvin suppea. Virtapohjan (1998, 14) mukaan sanomalehdet antoivat periksi televisiolle ja radiolle 1950- ja 1960-luvulla ja siirtyivät taustoittavampaan journalismiin, hitaampia välineitä kun olivat.

Kun sanomalehdet sitten viimein kiinnostuivat urheilustakin, joutuivat ne kilpailutilanteeseen erikoislehtien kanssa. Perkon (1991, 256) mukaan sanomalehtien nopeus on oleellisesti rajoittanut urheilulehtien mahdollisuuksia ja pakottanut urheilulehdet keskittymään taustoittavampaan journalismiin.

Perkon (1991, 256) mukaan etenkin toisen maailmansodan jälkeen sanomalehtien mahdollisuudet kattaa koko urheilun kenttä heikkenivät. Tämä selittyy lajien ja lajimuotojen räjähdysmäisellä kasvulla. Uusi tilanne pakotti sanomalehdet keskittymään suosituimpiin lajeihin ja kilpa- sekä huippu-urheiluun. Tarkastelutapa oli hyvin tulos- ja urheilijakeskeinen. Pänkäläinen (1998,7) näkee nykyisenkaltaisen urheilujournalismin, jossa

keskiöön nostetaan joko henkilö tai pienempi seikka tuloksen sijaan, olevan perua iltapäivälehtien tavasta toimia. Kivioja (2008, 72) tarkentaa näkemystä: hänen mukaansa tämä tarjosi iltapäivälehdille mahdollisuuden luoda myyviä juttuja riippumatta siitä, onko kyseessä kotimaassa yleisesti kiinnostava ja suosittu laji. Tarinasta oli tullut tulosta tärkeämpi.

Varsinainen sanomalehdissä julkaistavan urheilujournalismin monipuolistuminen ja erikoistuminen tapahtui Virtapohjan käsityksen mukaan 1990-luvulla. Internetin ja teksti-tv:n kaltaiset välineet antoivat sanomalehdille jälleen mahdollisuuden välittää tuloksia lähes reaaliaikaisesti (Virtapohja 1998, 63).

2.2 Seksuaalivähemmistöt ja homoseksuaalisuus

Tämän tutkimuksen lukija saattaa tutkimuksen loppupuolella päätyä kummastelemaan sitä, että analyysissä tarkastellaan enimmäkseen miessukupuolen edustajia, joiden seksuaalinen suuntautuminen kohdistuu samaan sukupuoleen. Termi *homoseksuaalisuus* tietysti sisältää myös samaa sukupuolta kohtaan vetoa tuntevat naiset, ja koska aineisto muodostui käyttämälläni hakumenetelmillä – joita avataan luvussa 3.6 – melko suureksi, en kokenut tarvetta hakea aineistoa erityisesti lesboihin liittyen. Homoseksuaaleja naisia koskevia uutisartikkeleja aineistosta tietysti löytyy jokunen, mutta ne ovat selvässä vähemmistössä.

Seksuaalisista vähemmistöistä puhuttaessa jo käsitteiden määrittely saattaa olla ongelmallista, sillä täysin tyydyttävää käsitteistöä ei ole olemassa. Sanna Karkulehto (2011, 60) huomauttaa, että seksuaalisuus ja sukupuoli ovat käsitteellisesti hankalia merkityskimppuja, joiden määrittely on jatkuvasti ajankohtaista. Sanoilla on taipumus myös sekaantua, kuten esimerkiksi sukupuoleen perustuvaa syrjintää seksuaalisena syrjintänä kuvattaessa tai seksuaalivähemmistöistä

sukupuolivähemmistöinä puhuttaessa. Jokaisella meistä on joka tapauksessa sekä *seksuaalinen suuntautuminen* että *sukupuoli-identiteetti*. Kokemamme seksuaalinen halu suuntautuu joko samaa, vastakkaista tai molempia sukupuolia kohtaan (homo-, hetero- tai biseksualisuus) tai ei kehenkään (Lehtonen ja Mustola 2004).

Sukupuoli-identiteetillä tarkoitetaan käsitystä omasta itsestä joko naisena, miehenä, jonakin tältä väliltä tai täysin tämän jaon ulkopuolelta. Sekä seksuaalinen suuntautuminen että seksuaali-identiteetti voivat elämän aikana muuttua useita kertoja ja saada erilaisia merkityksiä. Nämä kaksi asiaa (sukupuoli-identiteetti ja seksuaalinen suuntautuminen) eivät ole millään tapaa toisistaan riippuvaisia. *Transsukupuolisen* henkilön seksuaalinen halu suuntautuu joko homo-, hetero- tai biseksuaalisesti. Homo-, bi- tai heteroseksuaalisesti suuntautunut henkilö ilmaisee sukupuoltaan naisellinen–miehinen-jatkumolla. Molemmat ryhmät muodostavat seksuaali- ja sukupuolivähemmistön. Jotkut henkilöt kuuluvat molempiin vähemmistöihin, useimmat vain toiseen. (Lehtonen ja Mustola 2004, 20)

Sukupuoli on Lehtosen ja Mustolan (2004, 21) mukaan jotakin mitä teemme, ei jotakin mitä meillä ”on”. Sukupuolirooliin kasvaminen on näiden roolien täyttämisen opettelua. Biologiaa ja anatomiaa oleellisemmaksi katsotaan sukupuolen sosiaalinen ja kulttuurinen toteuttaminen.

2.3 Mediaurheilu

Mediaurheilun käsite on luotu kuvaamaan sitä tapaa, jolla media välittää tietoa urheilutapahtumista ihmisille. Tämänkään tutkimuksen kohdalla ei siis voida suoranaisesti puhua siitä, miten homoseksuaalisuutta kuvataan urheilumaailmassa, vaan miten homoseksuaalisuutta kuvataan mediaurheilussa, tarkemmin sanottuna urheilujournalismissa.

Pänkäläisen (1998) ja Virtapohjan (1998) mukaan medialla on suuri rooli siinä, miten suuri yleisö urheilun näkee ja kokee. Tiedotusvälineiden tavat viestiä urheilusta tekevät urheilua ymmärrettävämmäksi ja erityisesti koettavat tehdä siitä kiehtovampaa ja viihteellisempää, muun muassa sankaritarinoita rakentamalla. Huippu-urheilusta nostetaan esiin sankarimyyttejä, sillä onhan urheilussa monesti kysymys voimain koettelemisesta ja itsensä ylittämisestä, sekä tietenkin vastustajan päihittämisestä.

Virtapohjan (1998) väitöskirjatutkimuksen mukaan sankaruus urheilussa syntyy usein vastakkainasettelusta, jossa kohdakkain ovat hyvien ja pahojen joukkue. Virtapohjan urheilusankaruuden rakentumista tutkivan työn oleellinen paradoksi on faktapohjaisen journalismin yritys toimia samanaikaisesti draamallisena viihteenä. Virtapohjan (1998, 16) mukaan urheilusankarit ovat osa viestinnän keinoin rakennettua todellisuutta ja itsekin sidoksissa kulttuuriin. Koljosenkin (2000, 4) mukaan urheilujournalismi on sijoitettava jonnekin journalismin ja viihteen välimaastoon.

Virtapohjan tutkimuksen (1998) tärkeä huomio on, että naispuoliset urheilusankarit representoidaan mediaurheilussa hyvin eri tapaan kuin miespuoliset sankarit. Esimerkiksi kansallismielinen hehkutus on huomattavasti vähäisempää heidän kohdallaan miehiin verrattaessa. Virtapohjan tutkimuksen kahdeksasta urheilijasta yksi oli nainen, eikä tiettävästi kukaan homoseksuaalisesti orientoitunut.

Olisi äärimmäisen mielenkiintoista tutkia urheilusankaruutta 2010-luvulla ja verrata vaikkapa julkihomon Ari-Pekka Liukkosen EM-pronssin jälkeistä uutisointia johonkin merkitykseltään vastaavaan urheilutapahtumaan urheilusankaruuden rakentumisen näkökulmasta, kun kyseessä on heteroseksuaalinen tai sellaiseksi oletettu urheilija.

2.4 Seksuaalivähemmistöt mediassa

Urheilun ja homouden suhdetta käsiteltiin hyvinkin paljon mediassa vuonna 2014. Piikki osui helmikuuhun, kun ensin uimari Ari-Pekka Liukkonen kertoi homoudestaan Ylen Urheiluviikonloppu-ohjelmassa, suorassa lähetyksessä.

Kun suurimmat uutisvälineet riensivät viimeistään maanantaina 2. helmikuuta kertomaan Liukkonen *paljastuksesta*, oli torstaina jo toinen ääni kellossa. Sinuhe Wallinheimo oli päässyt ääneen Radio Novalla ja nostatti pienen kohun vertaamalla – kenties tahattomasti – homoutta fyysiseen loukkaantumiseen (Kansanedustaja puolustaa homouden piilottamista jääkiekkjoukkueessa, 2014).

Etenkin Yle ja jääkiekon SM-liigan pelaajayhdistys pitivät tasa-arvoasiaa esillä kevään aikana. Tommy Lindgrenin kolumni *Ulos pukukaapista* kiersi sosiaalisessa mediassa (Lindgren 2014). Kesällä huilattiin myös tasa-arvoasioissa, mutta sitten iski Juhani Tamminen. Hän kertoi ammattikorkeakoulu Metropolian keskustelutilaisuudessa syyskuussa, ettei ole jääkiekkokaukaloissa homoja nähnyt (Turunen, 2014). Roope Salminen ihmetteli lausuntoa Facebook-sivulleen tekemässään päivityksessä, jota jaettiin lähes parisataa kertaa. Aihe poiki runsaasti jatkouutisointia, johon pääsee kiinni esimerkiksi tämän tutkimuksen lopussa olevan aineistolistan kautta.

Lokakuussa Yle teetti jääkiekon pääsarjajoukkueiden kapteeneilla kyselyn siitä, voiko Suomessa pelaava pääsarjajoukkueilija olla homo (Ranta, 2014). Ville Nieminen otti asiaan kantaa pelaajayhdistyksen puolesta ja kertoi Urheilulehdessä, että homoudesta voi kertoa avoimesti (Savolainen, 2014). Ylioppilaslehti taas lähetti Tammiselle homoille suunnatun lifestyle-lehden ja sai tältä vastaan painokelvottomat terveiset (Kirje, joka sai Juhani Tammisen raivoihinsa, 2014).

Tällaista oli yksinkertaistetusti keskustelu urheilusta ja seksuaalisesta tasa-arvosta Suomessa vuonna 2014. Mutta miten seksuaalivähemmistöt ja homoseksuaalit sitten on tavattu mediassa ja urheilumediassa esittää? Millaisia mahdollisia ongelmia näihin esitystapoihin liittyy?

Stuart Hallin (1999) mukaan media muokkaa ja uusintaa käsityksiä siitä, keitä me olemme tai haluamme olla, sekä siitä, miten meidät esitetään. Sukupuoli, koulutus, rotu tai kansallisuus, kaikkien näiden identiteettikategorioiden perusteella meitä ihmisiä voidaan jakaa eri yhteisöihin tai ihmisryhmiin, joita arvotetaan yhteiskunnassa. Sanna Karkulehdon (2011) mukaan näiden identiteettien perusteella rakennetaan käsitystä "meistä" yhtenäisenä ryhmänä sekä "muista", joista voimme erottua:

"Siksi median ja mediarepresentaatioiden tutkimuksen ytimessä ovat monesti juuri identiteetit sekä identiteettejä sekä kulttuurisia eroja määrittävät kategoriat." (Karkulehto 2011, 44)

Karkulehdon (2011, 36) mukaan länsimaisen media- ja kulutuskulttuurin tuottamat esitykset eli representaatiot muokkaavat identiteettejä ja toimijuutta. Keskenään risteämällä nämä representaatiot määrittävät sen minäkuvien ja subjektipositioiden sekamelskan, joka kulttuurissamme on teoreettisesti mahdollista muodostaa. Todellisuudessa on kuitenkin selvää, että myös näiden risteämäkohtien ulkopuolelta voi löytyä subjektipositiota. Subjektiposition termi avataan kattavasti seuraavassa luvussa, kuten moni muukin tässä luvussa vilahteleva termi.

Karkulehto (2011, 37) käyttää representaation sijaan termiä mediarepresentaatio tai mediaesitys kuvaamaan median tuottamaa kuvaa todellisuudesta. Täten hän haluaa korostaa sitä, että media ei ainoastaan heijastele todellisuutta vaan myös rakentaa sitä. Kuten anglistinen termi representaatio jo itsessään antaa ymmärtää, representaatio edustaa aina

jotakin, puhuu jonkun toisen puolesta. Tähän liittyy Karkulehdon (2011, 39) mukaan stereotypisoinnin vaara:

“Esimerkiksi mustan miehen representaatio mediassa muodostuu myös muiden mustien miesten edustamaksi ja prostituoidun mediarepresentaatio tuottaa tietynlaisia prostituoituna olemisen merkityksiä eli tietoa siitä, millaisia prostituoitut ovat, ja sitä kautta edustumaa tai mielikuvaa siitä, millaisia kaikki prostituoitut ovat.”

Homoseksuaalien kohdalla Karkulehto nostaa tikunnokkaan suomalaisen Sillä silmällä -ohjelman luoman stereotyyppisen käsityksen trenditietoisista ja kulutuskeskeisistä homoista, joka lienee monelle käsitys 2000-luvun homomiehestä.

Sillä silmällä oli yhdysvaltalaiseen Queer Eye for the Straight Guy -formaattiin perustuva tosi-tv-sarja, jota esitettiin Suomessa vuosina 2005–2006 Nelosella. Sarjassa homomiehistä koottu viisikko loihti ulkoisen muodonmuutoksen yhdelle heteromiehelle per jakso. Yhdysvalloissa ohjelman elinkaari käsitti viisi tuotantokautta, vuodesta 2003 alkaen. Karkulehto muistuttaa, että ohjelmaan valitussa viisikossa oli kyse keinotekoisesti kootusta identiteettiryhmästä.

Homoseksuaalien representointi mediassa on Karkulehdon (2011) mukaan usein stereotyyppisiin perustuvaa. Aiemmin homomiehet nähtiin esimerkiksi kirjallisuuden representaatioiden vuoksi melankolisina ja itsemurhaan päätyvinä nuorina miehinä, kun nykyisen viihdeteollisuuden yleisimmän stereotypian mukaan heidät esitetään hyväntuulisina ja shoppailua rakastavina heppuina. Stereotypian vaihtaminen toiseen ei edistä vähemmistöryhmän etua, vaan on ainoastaan uusi tapa yksinkertaistaa kuvitteellisen ryhmän jäsenten ominaisuudet tietylle tasolle ja hallita täten ryhmää koskevia mielikuvia ja representaatioita todellisuudesta.

2.4 Seksuaalivähemmistöt urheilussa

John F. Zipp tutki vuonna 2010 julkaisemassaan tutkimuksessa seksuaalisen suuntautumisen vaikutusta urheilun harrastamiseen Yhdysvalloissa lukioikäisiltä ja sitä nuoremmilta oppilailta kerätyn datan pohjalta (middle school ja high school). Zipp jakoi tutkimuksessaan tytöt ja pojat ryhmiin sen mukaan, kohdistuuko seksuaalinen halu samaan vai johonkin muuhun sukupuoleen. Tutkimukseen osallistuneista 5128 pojasta 8,2% (n=420) ja 5856 tytöstä 7,2% (n=422) tunsivat vetoa samaan sukupuoleen.

Zippin tutkimuksen mukaan seksuaalivähemmistöihin kuuluvat pojat ja tytöt osallistuvat keskimäärin samoihin urheilulajeihin, kamppailulajit mukaan lukien. Ainoastaan painissa ja lentopallossa oli havaittavissa selkeästi keskimääräistä suurempi joukko seksuaalivähemmistöön kuuluvia poikia.

Kun tekijöiden joukkoon nostettiin ikä, alkoi erilaisten seksuaalisten suuntautumisten edustajien urheiluaktiivisuuden välillä kuitenkin löytyä selkeitä eroja: mitä vanhemmaksi vähemmistöön kuuluvat pojat tulivat, sitä harvinaisempaa oli, että he harrastivat urheilua. Tyttöjen puolella urheilun harrastajien määrä taas laski heteroseksuaalisesti suuntautuneiden keskuudessa, kun se seksuaalivähemmistöjen edustajien keskuudessa pysyi osapuilleen samana.

Marja Kokkosen Valtion liikuntaneuvostolle tekemästä ”Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen syrjintä liikunnan ja urheilun parissa” -tutkimuksesta selviää, että vähemmistöryhmien sukupuoli- ja seksuaalidentiteetti on vaikuttanut negatiivisesti jopa viidennen vastaajan liikunnan ja urheilun harrastamiseen (Kokkonen 2012, 7). Verkkokyselynä kansalaisjärjestö Seta ry:n sivustolla toteutettuun kyselyyn vastanneet seksuaalivähemmistöjen edustajat kertoivat lopettaneensa

liikuntaharrastuksiaan ja vältelleensä joukkuelajeja sekä kontaktiurheilua sukupuolisyrynnän vuoksi. Koululiikunnassa syrjintä oli herättänyt vastaajissa pelkoa ja johtanut osalla vastaajista poissaoloihin liikuntatunneilta (Kokkonen 2012, 8).

Myös loukkaavat seksuaalissävyytteiset huomautukset olivat Kokkosen (2012, 8) mukaan vastaajien keskuudessa yleisiä. Raportin huolestuttavin tieto oli kuitenkin se, että 419:stä vastaajasta noin 30 oli tutkimuksen tekovuonna 2012 suunnitellut tai ajatellut itsensä vahingoittamista tai itsemurhaa juuri liikunnan tai urheilun parissa kohtaamansa syrjinnän vuoksi.

Kokkosen tutkimukseen vastanneista seksuaalivähemmistöjen edustajista 122 harrasti oman ilmoituksensa mukaan kilpaurheilua (kansainvälisellä tasolla 20, kansallisella tasolla 50 ja alue- tai piiritasolla 52). Sukupuolta ei tässä kohtaa tutkimusta eritelty. Tutkimuksen harrastetuin lajiryhmä oli palloilulajit.

Liikuntalaissa määriteltyyn urheilun arvopohjaan kuuluvat tasa-arvo, suvaitsevaisuus, monikulttuurisuus ja kestävä kehitys. Valtion liikuntaneuvoston mukaan eettisissä kysymyksissä, kuten tässä tapauksessa seksuaalivähemmistöjen epäasiallisessa kohtelussa, tulee noudattaa nollatoleranssia. Kokkosen löydökset ovat selvässä ristiriidassa liikuntalain hengen kanssa. Seksuaalivähemmistön kokemuksia urheilussa on tutkittu samankaltaisin tuloksin esimerkiksi Australiassa. Hemphillin ja Symonsin (2009, 413) kyselytutkimuksen mukaan homofobia on jopa erityisen yleistä urheilun saralla.

2.5 Maskuliinisuus ja hegemoninen maskuliinisuus

Sosiologi Raewyn Connell on tutkinut maskuliinisuutta ja yhdistänyt siihen Antonio Gramscin käsitteen kulttuurillisesta hegemoniasta.

Connellin & Messerschmidtin (2005) mukaan hegemoninen maskuliinisuus on kuvaelma mieheyden ideaalista, niistä asioista, joihin miesten "tulisi pyrkiä". Hegemonisen maskuliinisuuden toteutuminen ymmärretään liki mahdottomaksi, mutta silti se ohjaa miessukupuolen pyrkimyksiä edelleen. Connellin mukaan hegemoninen maskuliinisuus on jotakuinkin sama asia kuin yleisesti arvostetuin tapa olla mies. Tämä tapa tai nämä tavat voivat tietenkin eri kulttuureissa vaihdella paljonkin.

Sukupuoli voidaan nähdä joko psykologisena piirteenä, biologisesti määrittävänä ilmiönä tai sosiaalisena roolina. Connellin teoriassa sukupuolen katsotaan tarkoittavan hierarkkisten suhteiden konstruktioita tai järjestelmää, ja teoriaa on siksi käytetty laajalti valtasuhteiden tutkimisessa. (Manninen 2010.)

Messner (1992) monien muiden muassa on todennut, että urheilu – ja etenkin joukkueurheilu – uusintavat hegemonisen maskuliinisuuden rakenteita konstruoimalla poikien ja miesten identiteettejä perinteiseen, länsimaiseen maskuliinisuuteen peilaten. Andersonin (2005) mukaan miesten ja poikien joukkueurheilussa 1980-luvulla on vaalittu hyvin "perinteisiä maskuliinisia" arvoja: voimakkuutta, valkoisuutta, heteroseksuaalisuutta, urheilullista kyvykkyyttä ja jopa homofobiaa. Tällainen maskuliinisuus mahdollisti Andersonin mukaan tuolloin suurimman sosiaalisen pääoman miespuolisissa urheiluyhteisöissä.

Urheilumaailmaa läpäisevää hegemonista maskuliinisuutta tulee Andersonin (2011) mukaan ymmärtää Connellin ajatusten mukaisessa, kahdesta sosiaalisesta prosessista rakentuvassa kontekstissa. Ensimmäinen prosessi ja teesi on se, että kaikki miehet hyötyvät patriarkalisesta yhteiskunnasta. Toinen prosessi ja teesi on, että tuossa patriarkaatissa yksi maskuliinisuuden muoto arvotetaan muiden maskuliinisuuden muotojen yläpuolelle. Tätä muotoa parhaiten toteuttavat saavat eniten "sosiaalista pääomaa".

Andersonin (2011) mukaan 1990-luvulla tutkijat alkoivat löytää pehmeämpiä tapoja kuvata maskuliinisuutta ja tällä vuosituohannella myös konservatiivisissa urheiluyhteisöissä maskuliinisuuden käsite on pehmentynyt dramaattisesti. Tämä taas on vaikuttanut positiivisesti seksuaalivähemmistöjen asemaan sekä luonut uusia, pehmeämpiä ja tunteellisempia tapoja tulkita heteroseksuaalista maskuliinisuutta. Anderson itse on avoimesti homoseksuaalinen henkilö, joka on valmentanut yksilöurheilua Yhdysvalloissa vuodesta 1994 saakka.

3. TUTKIMUSMETODI JA -MATERIAALI

Tässä luvussa kerron ensin aivan lyhyesti diskurssianalyysin historiaa. Sen jälkeen valotan hyvinkin laajasti diskurssianalyysin perusajatusta ja keskeisimpiä käsitteitä, jotka tulevat tutkimuksessani tästä eteenpäin vilahtelemaan. Koin tämän laajan selvityksen tarpeelliseksi sekä aiheeseen tutustumisen vuoksi että myös siksi, että halusin kirjoittaa jonkinlaisen tiiviin ja kenties tavallista helpommin omaksuttavan yhteenvedon diskurssianalyysin perusajatuksista.

Selvitykseni jälkeen esittelen Kimmo Mäkilän (2007) kolmen tason representaatioanalyysistä ja Pirita Jupin (2004) kriittisen diskurssianalyysin sovelluksesta innoituksensa saaneen tutkimusmetodini. Ennen luvun päättävää aineiston esittelyä löytyy vielä kuvaus tekemästani yksinkertaisesta määrällisestä analyysistä aineistoni toimijoiden selvittämiseksi.

3.1 Diskurssianalyysi tutkimusmenetelmänä

Diskurssianalyysi nousi merkittäväksi tutkimusmetodiksi 1970-luvun taitteen *lingvistisen käänteen* myötä. Tuolloin monissa filosofian ja yhteiskuntatieteiden suuntauksissa kiinnostuttiin siitä, miten tieto muodostuu. Ymmärrettiin, että kielellä itsessään on tärkeä rooli tiedonsiirrossa, ja että sen tutkiminen on tärkeää (Jaworski ja Coupland, 1999, 3).

Alettiin siis tutkia itse viestintää. Diskurssianalyysin eri muotoja käytettiin filosofian, antropologian, lingvistiikan, kirjallisuuden, sosiologian, puhe- ja joukkoviestinnän ja monien muiden tieteenalojen tutkimuksissa. Näin ollen siitä muodostui hyvin heterogeeninen ja moninainen metodi. (Pietikäinen, 2000, 57.)

Muun muassa Sanna Valtonen (1998, 93–96) on jakanut diskurssianalyysin lingvistiseksi ja yhteiskuntatieteelliseksi diskurssianalyysiksi.

Yhteiskuntatieteellisen diskurssianalyysin hän erittelee vielä kielenkäyttöä tarkastelevaksi sosiaalipsykologiseksi diskurssianalyysiksi sekä valtakysymyksistä kiinnostuneeksi kriittiseksi diskurssianalyysiksi.

Valtosen (1998, 112) mukaan kriittisessä diskurssianalyysissä mennään vielä perinteistä diskurssianalyysiä pidemmälle, pohtimaan millaisia seurauksia representoiduilla konstruktiolla on.

Pietikäinen (2000, 65-68) pitää kriittistä diskurssianalyysiä täysin omana lähestymistapanaan, jonkinlaisena lingvistisen ja yhteiskuntatieteellisen diskurssianalyysin kudelmana. Pietikäisen mukaan kriittisessä diskurssianalyysissä tutkitaan kielen käyttöä sosiaalisena käytäntönä, jossa toisaalta sosiaaliset ja kulttuurilliset kontekstit vaikuttavat kielenkäyttöön ja toisaalta kielenkäyttö taas vaikuttaa sosiaaliseen ja kulttuurilliseen todellisuuteen. Kriittisyys taas tarkoittaa huomion kiinnittämistä valtasuhteisiin ja seurauksiin (Pietikäinen 2000, 92).

3.2 Diskurssianalyysin keskeiset termit

Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993, 9) määrittelevät diskurssianalyysin sellaiseksi kielen käytön ja muun merkitysvälitteisen toiminnan tutkimukseksi, jossa analysoidaan yksityiskohtaisesti sosiaalisen todellisuuden tuottamista erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä. He jopa luonnehtivat diskurssianalyysiä niin väljärajaiseksi tutkimusmenetelmäksi, että sana *analyysi* ohjaa hieman harhaan. Parempi määritelmä on Suonisen (1992, 125) mukaan väljä teoreettinen viitekehys.

Esittelen tämän viidestä teoreettisesta lähtökohta oletuksesta koostuvan viitekehysten mahdollisimman tiiviisti ja omia tarpeitani tukien, sekä samoin jaoteltuna kuin Jokisen, Juhilan ja Suonisen teoksessa (1993, 17-45).

1. Kieli rakentaa sosiaalista todellisuutta

Kielenkäyttö ei ainoastaan kuvaa maailmaa, vaan myös järjestää ja rakentaa, uusintaa ja muuttaa sitä. Kun käytämme kieltä, annamme merkityksiä asioille joista puhumme, eli konstruoimme niitä. Diskurssianalyysissä pyritään tällaisten *konstruktioiden* näkyväksi tekemiseen ja selittämiseen (Fairclough 1992, 41). Konstruktioiden idea liittyy elimellisesti kielen jäsentämiseen sosiaalisesti jaettuina merkityssystemeinä. Tämä ajatus sisältää myös idean *ei-heijastavuudesta*, jonka mukaan kieli tai kielen käyttö ei suoraan kuvaa todellisuutta.

2. Merkityssystemeitä on valtavasti

Diskurssianalyttisestä tutkimuksesta puhuttaessa puhutaan usein merkityssystemien kirjosta. Tämän idean mukaan sosiaalinen todellisuus on useiden rinnakkaisten tai keskenään kilpailevien merkityssystemien sekamelska (Parker 1992, 1-4).

Esimerkiksi Foucault (1986, 107) kutsui erilaisia merkityssystemejä diskursseiksi, kun taas vaikkapa Potter ja Wetherell (1989, 146) kutsuivat niitä puolestaan tulkintarepertuaareiksi. Jokinen ym. (1993, 27) määrittelevät sekä diskurssin että repertuaarin ”verrattain eheiksi säännönmukaisten merkityssuhteiden systeemeiksi, jotka rakentuvat sosiaalisissa käytännöissä ja samalla rakentavat sosiaalista todellisuutta”. He eivät tee suurta eroa sille, kumpaa termiä käytetään. Itse käytän tutkimuksessani käsitettä diskurssi.

3. Toimintaa pitää tarkastella kontekst(e)issaan

Diskursseja tuotetaan, uusinnetaan ja muunnetaan erilaisissa *konteksteissa*, eli tapahtumatilanteissa. Vaikka tavanomaisesti tutkimuksessa pyritään pääsemään eroon tämänkaltaisista harhaanjohtavista seikoista, ovat

moninaiset kontekstit diskurssianalyysin tekijälle vain analyysiä rikastuttavia tekijöitä. (Jokinen ym. 1993, 29.)

Esimerkiksi kontekstin ymmärtämisen tärkeydestä käy vaikka tämä virke.

“Tamminen ei sanonut, että hänellä olisi jotain homoseksuaaleja vastaan. Siitä on saattanut syntyä väärinkäsityksiä, Salminen korostaa.” (Pärnänen 2014.)

Lauseen merkityksen ymmärtääkseen täytyy tietää, että Tamminen on verrannut homoseksuaaleja hiirulaisiin. Ilman tuota kontekstia tiedämme vain, mitä hän ei ole sanonut. Tämänkin asian kertoo Tamminsen puolesta toinen toimija, Roope Salminen. Salminen juonsi tilaisuuden, jossa Tamminen esitti vertauksensa.

Terminä konteksti on Jokisen ym. (1993, 30) mukaan kuitenkin hieman ogelmallinen, koska sillä voidaan tarkoittaa montaa eri asiaa ja asiayhteyttä. Tämän vuoksi onkin tutkijan vastuulla tehdä selväksi, puhutaanko esimerkiksi lause- (sanan suhde lauseeseen), episodi- (lauseen suhde kokonaisuuteen), vuorovaikutus- (mitä pitää tietää vuorovaikutuksesta) vai kulttuurikontekstista (mitä pitää tietää ympäröivästä maailmasta).

Myös ehtoja, jotka ovat tutkittavan aineiston tuottamisen kannalta merkityksellisiä, voidaan nimittää kontekstiksi. Tästä hyvä esimerkki on vaikkapa jargon, eli jonkin ammattiryhmän erikoiskieli (Jokinen ym. 1993, 34). On lähes mahdotonta ymmärtää vaikkapa sotilaiden tai asianajajien tuottamaa puhetta tai tekstiä, jollei osaa sijoittaa sitä kontekstiinsa.

4. Määrittäjän eli toimijan suhde merkityssysteemeihin ja toimijaulottuvuudet

Diskurssianalyttisen tutkimuksen keskiössä on yksilöiden kielenkäyttö sekä heidän tuottamansa merkityssysteemit. Diskurssianalyttisessä

tutkimuksessa ei siis tutkita yksilöitä, heidän tarkoitusperiään tai heidän toimintansa mahdollisia syitä. Toimijan olemuksen määrittämisen sijaan tutkitaan toimijan rakentumisen prosesseja. (Jokinen ym. 1993, 37.)

Jokisen ym. (1993, 38-39) mukaan yksi ja sama toimija voi poukkoilla hyvinkin monissa toimijaulottuvuuksissa ja näin ollen yksittäiselle toimijalle voi rakentua monta erilaisissa konteksteissa toteutuvaa *subjektipositiota*. Yksi ja sama toimija voi siis tuottaa ristiriidassakin olevia subjektipositiota. Subjektiposition käsite sopii erityisen hyvin tilanteisiin, joissa tutkitaan toiminnan rajoituksia, eli esimerkiksi sitä, millaisiin positioihin määrittäjä voi itsensä asettaa ja millaisiin ei.

“Liukkosen rohkea julkinen avautuminen nousi välittömästi puheenaiheeksi. Uutisessa ei ole muuta harmittavaa kuin se, että se on uutinen.” (Parviainen 2014.)

Näkökulmakirjoitus, josta edellinen lainaus on peräisin, julkaistiin Iltalehdessä 2. helmikuuta 2014 otsikolla *Ulos kaapista – harmittava uutinen*. Toimittaja rakentaa yksinkertaisilla sanavalinnoilla kaksi ristiriidassa olevaa subjektipositiota, joita sananmukaisesti tulkitsemalla päästään hyvin erilaisiin johtopäätöksiin. Subjektipositiota voidaan luoda tietysti paljon hienovaraisemminkin, ja niiden onnistunut ja taidokas käyttö tekee tekstistä ymmärrettävämpää ja jopa nautittavampaa.

Identiteetin käsite diskurssianalyysissä tarkoittaa usein niitä velvollisuuksia, oikeuksia ja ominaisuuksia, joita toimija olettaa itselleen, olettaa toisille toimijoille tai muut toimijat olettavat häneltä. Identiteetti muodostuu kussakin diskurssissa ja repertuaarissa omanlaisekseen toimijaulottuvuudeksi. Esimerkiksi ruoskaa kädessään pitävä ihminen voidaan eri konteksteissa määrittää hevosurheilun tai rankempien petileikkien ystäväksi. (Jokinen ym. 1993, 38)

“Aurinkokuninkaaksi kutsutun miehen liekehtivä riikinkukkous oli hämännyt. Kun muusikko-näyttelijä Roope Salminen kysyi Tammiselta, miten jääkiekkoyhteisö voisi paremmin tukea homoseksuaalien jääkiekkoilijoiden tuleamista kaapista, tämä oli vastannut, ettei mitään ongelmaa ole, koska kotimaisessa Liigassa ei ole homoseksuaaleja.” (Lindgren 2014b.)

Tuhlailevalta ja hedonistiselta barokkikuninkaalta saatu lisänimi oli hämännyt 26. syyskuuta 2014 julkaistun *Pikku hiirulaisia* -kolumnin kirjoittajaa: Tammisen puheet eivät kohdanneet niiden käsitysten kanssa, joita kirjoittajalla valmentajasta oli.

Tai kenties kirjoittaja halusi rakentaa sellaisen subjektiposition diskurssia käyttämällä. *Diskurssin käyttäjän* käsite on kuin subjektiposition toiminnallinen ulottuvuus. Kun määritellään diskurssin käyttäjää, määritellään sitä, miten toimijat määrittävät itseään (Jokinen ym. 1993, 39). Anne Korhosen (2001, 28) mukaan diskurssin käyttäjän käsite sisältää oletuksen aktiivisesta toimijasta, joka tietoisesti valitsee positionsa.

Tutkimukseni kannalta diskurssin käyttäjän käsite ei ole oleellinen, sillä diskurssianalyysiä käyttävässä tutkimuksessa ei voida kuitenkaan olettaa asioita, tulevia toimia, ajatuksia tai tarkoitusperiä toimijan puolesta.

5. Kielenkäyttö tuottaa seurauksia

Kielenkäyttö ei ole vain todellisuuden kuvaamista. Se on myös todellisuuden rakentamista ja seurauksia tuottavaa eli funktionaalista. Kun tutkitaan kielenkäytön funktionaalisuutta, tutkitaan sitä, mitä toimija ilmaisuillaan tekee ja tuottaa.

Tilannekohtainen funktio tarkoittaa diskurssianalyysissä sitä konstruktiota, jonka toimija kielellisellä teollaan tuottaa, tarkoituksella tai tahtomattaan.

Näiden funktioiden tulkinta ei kuitenkaan edellytä niiden tarkoitushakuisuuden pohtimista. Jokisen ym. (1993, 42, 48) mukaan on oleellista kiinnittää huomiota siihen, mitkä kaikki funktiot ovat *potentiaalisesti läsnä tai aktualisoituvat vuorovaikutussuhteissa*. Esimerkiksi lauseella ”*Oletpa sinä hoikka!*” voi olla erilaiset funktiot eri kulttuureissa. Funktion kannalta merkitystä on myös sillä, sanotaanko edellä esitetty toteamus roimasti laihduttaneelle henkilölle tai anoreksiaa sairastavalle.

”Näkökulma: Urheileva homokin on ihminen (Yleisradion toimittajan oivallus Ylen verkkosivuilla 2.2.)

Hyvä huomio Yleltä. Ohjelman jälkeen moni katsoja varmaan jännitti, onko Liukkonen enää ihminen. Onneksi Suomen Yleisradio antoi homolle ihmisarvon. Siis urheilevalle homolle.” (Kuusela 2014.)

Aamulehdessä 7. helmikuuta 2014 julkaistu Julkisia rakkauksia -sarjan kolumni otsikolla *Maskotti* irvailee Ylen monitulkintaisesti otsikoidulle uutisjutulle. Kirjoittaja käyttää ironiaa tehokeinona ja rakentaa Yleisradion toimittajalle tilannekohtaisen funktion, jollaista hänellä ei todellisuudessa ole.

Tilannekohtaisten funktioiden lisäksi kielen käytöllä voi olla myös *ideologisia seurauksia*, etenkin niin sanottujen alistussuhteiden toisintamisessa. Esimerkiksi kelpaa vaikkapa miehen ja naisen välistä vallankäyttöä vääristävä äitimytytti. Riitta Auvisen (1979, 183-189) mukaan meillä kaikilla on mielikuva täydellisestä äidistä, mielikuva johon on kuitenkin mahdotonta yltyä. Auvisen mukaan äitimytyttiä toteuttava nainen on alistunut, mutta vastaa parhaiten vallitsevan kulttuurin odotuksia.

“Venäjän presidentti Vladimir Putin toivottaa seksuaalivähemmistöt periaatteessa tervetulleiksi Sotshin olympialaisiin.

– Voitte olla rauhassa ja rentoutua. Emme aio pidättää ketään, mutta jättäkää lapset rauhaan, kiitos.” (Putin: Homot tervetulleita Sotshiin, jos lapset jätetään rauhaan, 2014.)

Tähän mennessä tämä 18. tammikuuta 2014 julkaistu STT:n uutinen tyytyy siteeraamaan Vladimir Putinin puhetta, ja toisintaa täten Venäjän presidentin mahdollisesti tieteen levittämää erikoista käsitystä homoseksuaaleista ryhmänä, joka voidaan toivottaa tervetulleeksi talviolympialaisiin vain varauksin. Suora sitaatti sisältää olettamuksen siitä, että homoseksuaaleista olisi erityistä vaaraa tai haittaa lapsille. Myöhemmin uutisessa asiaa kontekstuoidaan kertomalla, että useat valtiojohtajat ja ihmisoikeusjärjestöt ovat kritisoineet Putinin suhtautumista vähemmistöihin.

Ideologiset seuraamukset voivat olla negatiivisia, positiivisia, kansallistunnetta nostattavia tai melkein mitä tahansa. Ideologisten seurausten näkyviin saattaminen on kenties diskurssianalyttisen tutkimuksen onnistunein mahdollinen lopputulema, sillä se voi tuottaa tutkimukselle yhteiskunnallista relevanssia. Tutkijan on kuitenkin pidettävä tarkkaan huoli siitä, etteivät omat tulkinnat karkaa liian lennokkaiksi.

3.3 Konstruktionismi ja Mäkilän juttutodellisuus

Kimmo Mäkilän (2007) lähestymistapa konstruktionismiin on sekoitus Foucault'n ja Moscovicin ajatuksia. Asiat ovat olemassa kielen ulkopuolella, mutta millään ei voisi olla sen ulkopuolella merkitystä, sillä maailman havaitsemisessa tulee aina väliin representaatio. Mäkilä (2007,

138) pukee ajatuksen tällaiseen asuun: “todellisuus näyttäytyy meille representaatioiden välityksellä”.

Mäkilän muodostama *juttutodellisuuden* käsite on mielestäni oikein käyttökelpoinen konstruktioita käsittelevissä tutkimuksissa. Sen lähtöajatus – että journalistisissa tuotoksissa on niissäkin kyse todellisuuden rakentamisesta – on peräisin Kaarle Nordenstrengiltä (1984, 127). Kirjoitettu juttu luo siis juttutodellisuuden, joka on:

“...tekstissä esiintyvien yksittäisten representationaalisten valintojen summa – samalla itse laajempi representaatio – miniatyyriversio todellisuudesta, yksinkertaistus, joka esittää tapahtumat ja niissä esiintyvät henkilöt ja asiat tietyllä tavalla ja tietynlaisina.” (Mäkilä 2007, 139)

Juttutodellisuudessa esiintyvillä representaationalisilla valinnoilla on erivahvuisia vaikutuksia juttutodellisuuteen. Nämä voimakkuuden vaihtelut riippuvat esimerkiksi valintojen sijoittumisesta jutun sisällä (alku–loppu), tunteisiin vetoavuuden asteesta (vetoava–neutraali) ja tekijän statuksesta (vallankäyttäjä–rivikansalainen). Mäkilä (2007, 140) huomauttaa, että esimerkiksi kaupallisen median tapauksessa uutiskärkiajattelu voi aiheuttaa näihin valintoihin tiettyjä painotuksia, koska kärkeen nostetaan usein jotain myyvää ja siksi vaikkapa negatiivista.

Tämä Mäkilän jo vuonna 2002 pro gradussaan esittämä ajatus on vuonna 2017 edelleen läsnä etenkin verkkouutisoinnissa. Negatiivisen voisi tosin korvata millä tahansa adjektiiveista *shokeeraava, pelottava, huvittava, isänmaallinen* jne. Hartikainen (2011, 85) tutkaili gradussaan Savon Sanomien lööppejä ja tunnisti lööppiaiheiden uutiskriteereiksi Denis McQuailin (2000) uutiskriteereistä muun muassa negatiivisuuden, paikallisuuden sekä draaman ja toiminnan.

Kaupallinen printtimedia mittauttaa juttujen parhaan myyntipotentialin irti yleensä jo lööpeissä ja etusivuilla, sekä aivan ensimmäisenä tietenkin niissä uutiskriteereihin perustuvissa toimituksellisissa prosesseissa, joiden pohjalta myynninedistämistarkoituksiin tähtäävät jutut valitaan. Kiviojan (2004, 111–113) haastatteleman Ilta-Sanomien entisen päätoimittajan ja lööpintekijän, Vesa-Pekka Koljosen mukaan näitä ensisijaisia kriteereitä ovat muun muassa kiinnostavuus ja poikkeuksellisuus. Aihetta sivuten Kivioja (2004, 86–87) tutki samaisessa gradussaan seksin vaikutusta iltapäivälehtien lööppien myyntiin. Hän sai selville, että seksiä myyntivalttina käytävä lööppi johti harvemmin lehden irtonumeroiden huippumyyntiin kuin seksitön lööppi.

En koe uutiskärkiajattelun luovan valtavaa tulkintaongelmaa printtiaineiston kohdalla, mutta verkossa julkaistujen uutisten kohdalla siihen pitää kiinnittää jonkinlaista huomiota. Vuonna 2016 sama teksti julkaistaan huomattavan usein sekä lehden verkkosivuilla että painetussa versiossa, joten tällaisten, molemmissa välineissä julkaistujen juttujen kohdalla voisi olla kiinnostavaa – jossakin toisessa tutkimuksessa – pohtia tarkkaan, kumman julkaisualustan ehdoilla juttua on editoitu.

Aineistoa kerätessäni tulin huomanneeksi, että edes Ari-Pekka Liukkosen kaapista tulo ei noussut etusivun uutisaiheeksi iltapäivälehdissämme. Tämä voi kieliä joko konservatiivisesta suhtautumisesta homoseksuaalisuuteen tai siitä, että heteronormatiivisesta lähtökohdasta poikkeavan seksuaalisen suuntautumisen ei katsota olevan enää poikkeuksellinen ihmetyksen aihe. Uutinenhan se joka tapauksessa Liukkosen kohdalla oli.

Toimittaja – tai lööpintekijä – konstruoi uutiskriteerejä punnitessaan ja valintoja tehdessään todellisuutta, ja häneen voivat vaikuttaa moninaiset tekijät. Nämä tekijät voivat olla hyvin subjektiivisia tai kulttuurisidonnaisia. Lukijan vastuulle jää, miten hän suhtautuu kunkin

tekstin tuottamaan juttutodellisuuteen. Mäkilän (2007, 140–141) käsitys mukailee Stuart Hallin ajatuksia, joiden mukaan lukija voi joko hyväksyä tekstin tulkinnat, neuvotella niiden ja omien tulkintojensa välille kompromissitulkinnan tai hylätä tulkinnat kokonaan. Lukijan tulkintojen määrää rajoittaa kuitenkin tekstin luonne, koska jutun kirjoittajan representaatioiden käyttöä ja tekstien synnyttämien representaatioiden muodostumista määrittelevät diskurssit.

3.4 Mäkilän kolmen tason representaatioanalyysi

Kuten Mäkilä (2007, 134) kirjoittaa, laadullisessa tutkimuksessa metodia ei voi ottaa kuin apteekin hyllyltä, vaan se pitää muokata vastaamaan tutkimuksen tarpeita. Mäkilä kuvailee metodia koottavaksi työkalupakiksi, jonka avulla tutkimuskysymyksestä on mahdollista saada irti eniten tietoa. Tässä tapauksessahan kysymys on: “Millä tavoin eli missä diskursseissa homoseksuaalisuutta on representoitu suomalaisessa urheilujournalismissa vuonna 2014?”

Mäkilä (2007, 144–148) on ydinaseutisoinnin diskursseja tutkiessaan tullut kehittäneeksi mielestäni erinomaisen ja kansantajuksen ohjeistuksen diskurssien löytämiseksi aineistosta. Mäkilän käyttämä representaatioanalyysi eroaa hieman kriittisen diskurssianalyysin perinteestä, sillä se jättää valtasuhteiden tutkimisen vähemmälle huomiolle. Koska siis aion itse käyttää tätä samaa analyysityökalua, on syytä selventää valintaa hieman.

Kulttuurin analyttinen sulkeistaminen

Kulttuurillisen jatkumon ja tilanteisuuden välillä tasapainottelu on vahvasti läsnä diskurssianalyttisessä tutkimuksessa. Jokisen ja Juhilan (1999, 57) mukaan mikään tutkimukseen valittu tilanne – tapauksessani siis aineistoteksti – ei ala tyhjästä tai ole päätepiste millekään. Tutkijan on

otettava tämä huomioon ja päätettävä, painottaako tutkimuksessaan sen tilanteisuutta vai sen merkitystä osana kulttuurista jatkumoa.

Yksinkertaisemmin tämän voisi sanoa tarkoittavan sitä, kuinka paljon tutkija antaa analyysissään arvoa aineiston kulttuurisidonnaisuudelle. Lainaan osin Jupilta (2004, 149) idean kulttuurin analyttisestä sulkeistamisesta tutkimukseni analyysivaiheessa, koska haluan tutkia tietyn aiheen yhteydessä esiintyviä yksityiskohtaisia tilanteisia diskursseja. Tämä tarkoittaa Jokisen ja Juhilan (1999, 57) mukaan sitä, että keskeinen tutkimuksellinen mielenkiinto on aineistoni mahdollisimman aineistosidonnaisessa ja sensitiivisessä analyysissä. Palaan pohtimaan tulosteni suhdetta kulttuuriseen jatkumoon tuloksia tulkitessani. Täten minun pitäisi tutkimusvaiheessa olla mahdollisimman avoin aineistosta nouseville konstruktioille ja representationaalisille valinnoille.

Silvermanin (1997, 24) ihanteen mukaisesti aion siis tutkia ilmiötä sen omilla ehdoilla ennen kuin otan kantaa sen olemassaolon ehtoihin. Perustelen tätä valintaani sillä, että tutkimukseni tavoite on homoseksuaalisuutta esittävien diskurssien löytämisen lisäksi tehdä pienimuotoinen katsaus suomalaisten toimittajien sensitiivisyyteen tässä tasa-arvoasiassa.

Kolmen tason representaatioanalyysi

Representaatioanalyysinsä kolmen tason – representationaalisen valinnan (I), juttutodellisuuden (II) ja diskurssin (III) – yhteyttä Mäkilä (2007, 145-146) selittää näin:

“Yksittäisessä jutussa tehty representationaalinen valinta on suppein eli ensimmäisen tason representaatio, ja niiden kokonaisuudesta muodostuu yksittäisen jutun tasolla laajempi representaatio, juttutodellisuus, eli toisen tason representaatio.

Ensimmäisen tason representaatioiden valintaa ohjaavat diskurssit, jotka tulevat näkyviin laajojen aineistojen tasolla. Ne taas muodostavat laajimmat eli kolmannen tason representaatiot. Ne eivät enää ole kytköksissä yksittäiseen juttuun, vaan muodostuvat otoksen juttujen sisällä risteilevistä osasista.”

Tutkin siis sitä, miten homoseksuaalisuutta on representoitu suomalaisessa urheilujournalismissa vuonna 2014. Näihin representaatioihin päästään käsiksi juttutodellisuuden kautta. Mäkilän metodia (2007, 144) soveltaen aloitan lukemalla yksittäisen jutun tarkkaan ja esitän sille sitten sarjan kysymyksiä: Millainen kuva homoseksuaalisuudesta tai homoseksuaalista urheilijasta tämän jutun perusteella muodostui? Miten se muuttui jutun aikana vai muuttuiko lainkaan? Millaisen representaation juttu loi aiheestaan? Ketkä puhuivat homoudesta ja millä tavoilla? Ketkä eivät puhuneet jutussa? Millaisia ominaisuuksia homouteen tai homoseksuaalisiin urheilijoihin liitettiin? Kuka nämä ominaisuudet "liitti" kohteisiin?

Nämä kysymykset esittämällä pyritään saamaan kuva jutun juttutodellisuuden luonteesta.

Kysymyspatterin jälkeen Mäkilän metodissa palataan pienempien tekstinpätkien ääreen ja yritetään selvittää, mitkä representationaaliset valinnat jutussa luovat tätä nimenomaista juttutodellisuutta: Mitkä valinnat tukevat, vastustavat tai muokkaavat sitä.

Aineistoa käydään näin läpi juttu kerrallaan, kunnes juttutodellisuuksissa aletaan havaita toistuvia, samankaltaisia representaatioita tai representationaalisia valintoja. Kun samansuuntaisia esityksiä tutkimuksen kohteesta on löytynyt, voidaan Mäkilän (2007, 145) mukaan olettaa, että niitä ohjailee jokin tietty diskurssi.

Koko aineisto käydään läpi tällä tavoin ja kirjataan muistiin löytyneet diskurssit sekä niiden ominaispiirteet, jotka voidaan oikeastaan kuvata vastauksina seuraavanlaisiin kysymyksiin: Millaisena diskurssi kuvaa homouden, miten homoudesta puhutaan ja miten ei, ketkä puhuvat ja ketkä eivät, millaisia suhteita diskurssi luo eri toimijoiden välille.

Mäkilän (2007, 146) mukaan on tärkeää kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että juttutodellisuuksissa esiintyvät diskurssit käyvät keskenään valtakamppailua. Diskurssit eivät ole tasa-arvoisia keskenään vaan luovat vallitsevia ja alisteisia diskursseja. Mäkilä käyttää diskurssien keskinäisiä valtasuhteita kuvatessaan termejä *primaarinen* ja *sekundaarinen diskurssi*. Kun joku diskurssi on täysin hallitsevassa asemassa muihin verrattuna, on kyseessä *hegemoninen diskurssi*.

Primaarista diskurssia Mäkilä (2007, 145) kuvailee voimakkaammaksi, vahvempia representaatioita tuottavaksi. Sekundaariset diskurssit taas tuottavat representaatioita, jotka tekstissä joko tukevat primaarisia diskursseja tai toimivat niitä vastaan.

3.5 Analyysiesimerkki

Analyysiesimerkkini on Helsingin Sanomien verkossa 5. helmikuuta 2016 julkaissut artikkeli *Wallinheimo pyytää anteeksi homokommenttejaan*. Käyn jutun läpi kappale kappaleelta ja pyrin samalla avaamaan, millaisen juttutodellisuuden teksti luo ja millaisia muutoksia juttutodellisuudessa tekstin edetessä tapahtuu.

“Wallinheimo pyytää anteeksi homokommenttejaan” **(OTSIKKO)**

Otsikko luo jutulle usein erittäin merkittävän diskurssianalyttisen kehyksen. Tässä esimerkissäni näin ei kuitenkaan ole. Tiedetään vain, että henkilö nimeltä Wallinheimo on sanonut jotakin sellaista

homoseksuaalisuuteen liittyvää, mitä hän katuu niin paljon, että katsoo tarpeelliseksi pyytää julkisesti anteeksi. Homoseksuaalisuutta otsikko ei arvota mitenkään.

“Jääkiekkoilijoiden pelaajayhdistyksen puheenjohtaja, kansanedustaja Sinuhe Wallinheimo (kok) pyytää anteeksi kommenttejaan homojen asemasta jääkiekkoilussa. "Valitsin sanani hölmösti ja haluan pyytää niitä anteeksi. Toivon, että jokainen – myös jääkiekkoilija – voisi olla vapaasti ja avoimesti oma itsensä ja juuri sellainen kuin on.” **(INGRESSI)**

Ingressistä käy ilmi, että kommentit, joita Wallinheimo pyytää anteeksi, liittyvät homoseksuaalisesti orientoituneiden henkilöiden asemaan jääkiekkoilussa. Wallinheimon toimijaidentiteetti tarkentuu: hänellä on valta-asema jääkiekkoilussa. Edelleenkin homoseksuaalisuudesta ei sanota yhtään mitään, mutta Wallinheimon kommenttien merkitys tarkentuu koskemaan homojen asemaa jääkiekossa. Korkeintaan voidaan tulkita, että Wallinheimon toive koskee yhtä lailla homoseksuaalisesti orientoituneita.

“Jääkiekkoilijoiden pelaajayhdistyksen puheenjohtaja, kansanedustaja Sinuhe Wallinheimo (kok) pyytää anteeksi kommenttejaan homojen asemasta jääkiekkoilussa.”

Leipäteksti alkaa ja asia tarkentuu: valta-asemassa oleva toimija on sanonut jotakin sellaista homoseksuaalien asemasta jääkiekossa, mitä hän pyytää anteeksi.

"Valitsin sanani hölmösti ja haluan pyytää niitä anteeksi. Toivon, että jokainen – myös jääkiekkoilija – voisi olla vapaasti ja avoimesti oma itsensä ja juuri sellainen kuin on. Jääkiekkomaailma voi olla asenteiltaan kylmä ja kova. Toivon, että suvaitsevaisuus lisääntyisi

pukukopeissa, ja tulen puhumaan kiekkopiiireissä sen puolesta," Wallinheimo sanoo tiedotteessa.'

Asiayhteys homoseksuaalisuuteen ei selviä vieläkään. Ilmi käy, että Wallinheimo on reagoinut asiaan tiedotteella.

"Homous on urheilussa usein vielä tabu. Valitettavasti erityisesti kiekkopiiireissä. Tabut eivät murru yhdessä yössä. Ymmärrän sen, että yksittäisen urheilijan kohdalla kynnyks tulla ulos kaapista voi olla vielä liian korkealla eivätkä kaikki halua ottaa riskiä joutua silmätikuiksi. Nostan hattua uimari Ari-Pekka Liukkoselle, että hän uskalsi olla tienraivaaja."

Nyt päästään asiaan. Wallinheimo kertoo, että homous urheilussa on tabu, erityisesti jääkiekkoperheessä. Hänen mukaansa homoseksuaalisuuttakaan koskeva tabu ei tule murtumaan nopeasti. Tässä ei suoranaisesti oteta kantaa siihen, onko tabu homoudesta negatiivinen vai positiivinen seikka sinällään.

Wallinheimon mukaan kynnyks tulla kaapista eli kertoa homoudesta on mahdollisesti liian korkea. Tekstissä ei viitata suoraan homoseksuaalisuudesta kertomiseen, mutta *olla kaapissa* on sen verran tunnettu idiomiksi homoseksuaalisuuden piilottamiselle, että se voidaan analyysiin hyväksyä.

Tässä kohtaa ei oteta kantaa siihen, mitkä asiat nostavat kynnyksen tulla kaapista niin korkeaksi. Todetaan vain, että homoseksuaalisuudesta kertominen *voi olla* homoseksuaalisesti orientoituneelle urheilijalle *edelleen* liian vaikeaa. Homoseksuaalisuus ominaisuutena on siis *potentiaalisesti vaikeuksia aiheuttava tekijä*, mikäli homoseksuaalisesti orientoitunut henkilö ei esimerkiksi haluaisi piilottaa homoseksuaalisuuttaan. Homoseksuaalisuudesta julkisesti kertomiselle

nimetään myös *potentiaalisesti negatiivinen seuraamus*, silmätikuksi joutuminen.

Wallinheimo nostaa keskusteluun *Liukkosen*. Toimija ja teksti olettavat, että tässä vaiheessa Ari-Pekka Liukkosen päätös kertoa homoudestaan suorassa televisiolähetyksessä on tuttu. Sitä se ei kulttuurin analyttisen sulkeistamisen ajatuksen vuoksi voi lukijalle tässä vaiheessa olla, joten tulkinta Ari-Pekka Liukkosesta homoseksuaalisesti orientoituneena sankarina jää vielä tekemättä. *Liukkonen* on ainoastaan Wallinheimon näkemyksen mukaan rohkea tienraivaaja, lukijalle tuntemattomasta syystä.

“WALLINHEIMON kommentit homojen asemasta jääkiekkoilussa aiheuttivat keskiviikkona pienimuotoisen kohun.”

Tämä tiedettiin. Nyt tiedetään myös, että toimittajan mukaan kommentista nousi kohu.

“Wallinheimo kuvasi Radio Novan Enbuske Linnanahde Crew:n haastattelussa jääkiekkoilijan kaapista tuloa kesken peliuran vaikeaksi yhtälöksi, koska vastustaja voisi käyttää tietoa hyväkseen.”

Nyt lukijalle kerrotaan uutisen alkuperäinen lähde. Jos homoseksuaalisesti orientoitunut henkilö kertoisi seksuaalisesta suuntautumisestaan kesken peliuran, olisi kyseessä Wallinheimon mukaan vaikea yhtälö. Jälleen yksi homoseksuaalisesti orientoituneena henkilönä olemiseen liitetty potentiaalinen haittatekijä. Tietoa homoudesta voitaisiin Wallinheimon mukaan käyttää hyväksi homoseksuaalisesti orientoituneen henkilön vastustajajoukkueen puolelta. Tekstissä ei oteta kantaa siihen, miten tämä käytännössä tapahtuisi.

"Me pelaajayhdistyksenä ja pelaajina olemme sitä mieltä, että saa olla homo', Wallinheimo sanoi."

Juuri kun lukija alkoi kiinnostua, miten vastustaja käyttäisi hyväkseen tietoa vastustajan homoseksuaalisesta orientoitumisesta, siirrytään asiasta toiseen. Wallinheimo puhuu itse pelaajayhdistyksen suulla ja kertoo jokaisen pelaajayhdistyksen jäsenen mandaatilla, että homoseksuaalisesti orientoitunut henkilö saa olla homo. Yhteys jää toistaiseksi epäselväksi, mutta tekstistä välittyy kirjaimellisesti käsitys, että homoseksuaalisuus vaatisi luvan pelaajayhdistykseltä.

"Se, miksi joukkueurheilussa Suomessa ja ihan yksittäisiä tapauksia ulkomailla on tullut peliuransa aikana joukkueurheilussa kaapista, on hyvin vaikea yhtälö."

Wallinheimo nostaa erityisen haastavaan tilanteeseen homoseksuaalisuudesta kertomisen suhteen homoseksuaalit joukkueurheilulajeissa. Hän perustelee käsitystään sillä, että tällaisia tapauksia on ollut niin vähän. Wallinheimon viittaus on hieman epäselvä, sillä hän ikään kuin lähtee kertomaan syytä jollekin asiantilalle, mutta päättyy sitten pyörittämään lauseen ja asian kasaan nimeämällä sen vaikeaksi yhtälöksi.

"WALLINHEIMO perusteli näkemystään jääkiekkjoukkueen tiukalla ryhmädynamiikalla ja sillä, että vastustajalle ei haluta antaa keinoja horjuttaa joukkuetta."

Koska jääkiekkjoukkueen ryhmädynamiikka on tiukka, ei homoudesta siis välttämättä pitäisi Wallinheimon mielestä kertoa.

Homoseksuaalisuudesta kertominen voi Wallinheimon mielestä johtaa joukkueen, eli homoseksuaalisesti orientoituneen henkilön työyhteisön, kilpailuaseman heikkenemiseen. Homoseksuaalisuus näyttäytyy ikään

kuin hallitsemattomana voimana, joka on syytä pitää piilossa ja lukkojen takana, jottei ennalta-arvaamaton negatiivinen tapahtuma tai negatiivisten tapahtumien sarja aktualisoidu.

”Koitetaan olla semmoinen, että edes pieni A4-paperi ei pääse siihen ryhmädynamiikan sisälle. Sitä ei saisi oikeestaan hajottaa, ja pyritään siihen suureen yhtenäisyyteen. Tällainen muutos olisi kyllä hyvin valtava sitten, jos joku tulisi tällaisella tiedolla ulos’, Wallinheimo arvioi.”

Wallinheimo ilmaisee tässä selkeästi, että homoudesta kertominen olisi valtava muutos ryhmädynamiikassa. Hän ei ota yksiselitteisesti kantaa muutoksen positiivisuuteen tai negatiivisuuteen, mutta ensimmäisestä virkkeestä käy ilmi, että homoseksuaalisuudesta kertominen olisi Wallinheimon mukaan todennäköisesti yhtenäisyyttä hajottava tekijä. Valtava, negatiivinen tekijä.

”Emmehän me kerro loukkaantumisistakaan. Jos pelaaja on pahasti loukkaantunut, niin oma joukkue kyllä tietää sen, mutta ei siitä kerrota eteenpäin, koska vastustaja voisi käyttää sitä hyväksi’, Wallinheimo sanoi.”

Koska loukkaantumisista ei kerrota, ei pitäisi Wallinheimon mukaan kertoa myöskään homoseksuaalisuudesta. Edellisestä kappaleesta voidaan päätellä, että toimija suhteuttaa loukkaantumista ja homoseksuaalisuutta ryhmädynamiikkaan, joten tämä ei ole suora vertaus.

Homoseksuaalisuudesta kertominen, valtava ryhmädynamiikan potentiaalisesti romuttava asia, on entistä selkeämmin uhka joukkueen edulle. Tästä kappaleesta voidaan myös päätellä, että homoseksuaalisuudesta kertominen oman joukkueen sisällä ei toimijan mielessä vertaudu siihen tilanteeseen, että homoseksuaalisesti

orientoitunut henkilö kertoisi homoseksuaalisuudestaan julkisesti.

“WALLINHEIMO sai Twitterissä kriittistä palautetta MTV3:n uutisoitua haastattelusta. Hän vakuutti puolustavansa homojen oikeuksia.”

Wallinheimo sai edellä mainituista näkemyksistään kritiikkiä, kun asiaan tartuttiin mediassa. Uutislähde mainitaan ensi kertaa. Sen jälkeen hän pelaajayhdistyksen puheenjohtajan (ja kansanedustajan) arvovallalla vakuutti puolustavansa homojen oikeuksia. Tässä ei oteta kantaa siihen, mitä ovat homojen oikeudet. Ovatko ne yhtä kuin ihmisoikeudet vai onko homoseksuaaleilla jopa joitakin erityisiä oikeuksia?

”Pelaajayhdistys on sataprosenttisesti urheilijan takana, jos hän haluaa kertoa homoudestaan’, Wallinheimo sanoi HS:lle.”

Wallinheimo vakuuttaa, että instanssi, jonka puheenjohtaja hän on, on täysin sellaisen homoseksuaalin urheilijan takana, joka potentiaalisesti haluaa kertoa homoudestaan nyt tai tulevaisuudessa. Homoudesta kertomiselle tarjotaan siis ehdotonta tukea. Viesti on ehdottomuudessaan jopa rohkaiseva.

“Hän painotti pyrkivänsä tasoittamaan homoseksuaalien tietä tulla julkisuuteen.”

Wallinheimo kertoo yrittävänsä edistää homoseksuaalien mahdollisuuksia kertoa orientaatiostaan, mikäli he näin tahtovat tehdä. Keinot tähän jäävät epäselviksi. *Tien tasoittaminen* antaa mielikuvan, että homoseksuaalisuudesta kertomisen tiellä on toistaiseksi esteitä.

”Yritin vain kertoa haastattelussa, että pelaajan päätös tulla ulos kaapista ei välttämättä ole helppo, koska se vaikuttaa pelaajan

itsensä lisäksi koko joukkueeseen. Uskon, että juuri ryhmädynamiikan takia ulostuloja on jääkiekossa vähän, kun pelaaja tietää, että asia vaikuttaa koko joukkueeseen."

Wallinheimo tarkentaa aiempia, siteerattuja kommenttejaan. Sanavalinta *vain* voi olla tietoinen yritys keventää aiempien sitaattien viestiä ja merkitystä. Wallinheimo viittaa nyt ennemminkin homoseksuaalisuudesta kertoa haluavan ihmisen päätökseen kuin itse kaapista tulemiseen vaikeana asiana. Fokus vaihtuu hieman. Sen jälkeen Wallinheimo kuitenkin vahvistaa aiemmin muotoilemaansa käsitystä, jonka mukaan homoseksuaalisuudesta kertominen vaikuttaa joukkueeseen. Vaikutuksen laadusta asteikolla positiivinen–negatiivinen ei ole tietoa.

Wallinheimo puhuu selvemmin yksityishenkilönä, ei enää pelaajayhdistyksen puheenjohtajan roolissa. Ajatukset hän ottaa selvästi omiin nimiinsä. Huomionarvoista on, että homoseksuaalisuudesta kertomisen vaikutuksesta ei enää puhuta konditionaalissa. Kirjaimellisen tulkinnan mukaan homoudesta kertominen vaikuttaa joukkueeseen lähes varmasti, mikäli Wallinheimoa auktoriteettina on uskominen.

"MTV3 uutisoi haastattelun otsikolla 'Kansanedustaja puolustaa homouden piilottamista jääkiekkjoukkueessa.'"

Kerrotaan, miten MTV3 ilmaisi asian. Toinen toimija (MTV3) tulkitsee analysoitavan artikkelin dominantin toimijan (Wallinheimo) ajatuksia tai puheita. Artikkelin viitekehys tarkentuu hieman.

"Wallinheimo piti otsikkoa raflaavana, ja sanoi sen vieneen keskustelun aivan väärään suuntaan."

Wallinheimo kyseenalaistaa aiemmassa kappaleessa esitetyn otsikon. Sitä ei pidetä virheellisenä, mutta homoseksuaalisuuskeskustelun väärille

raiteille saattoi Wallinheimon mukaan ennemminkin tuo otsikko ja /tai artikkeli kuin hän itse.

“HOMOSEKSUAALIEN asema suomalaisessa urheilussa nousi esiin viikonloppuna, kun uimari Ari-Pekka Liukkosen kertoi Ylen haastattelussa seksuaalisesta suuntautumisestaan.”

Lopuksi keskustelu kontekstualisoidaan. Kerrotaan, miksi homoseksuaalisuus tässä muodossaan on tällä hetkellä uutisarvoinen asia Suomessa. Kerrotaan uimari Ari-Pekka Liukkosen roolista ja hänen kaapista tulemisensa roolista keskustelun heräämisessä. Liukkosen voidaan asiayhteydestä todeta olevan homoseksuaali, vaikka sitä ei kerrota. Keskustelu rajataan alkaneeksi viikonloppuna.

“Liukkosen on ensimmäinen avoimesti homoseksuaalisuudestaan puhunut suomalainen aktiivihuippu-urheilija.”

Liukkosen on ensimmäinen homoseksuaalisuudestaan kertonut aktiivinen huippu-urheilija Suomessa. Tämä on hyvin yksiselitteinen kappale.

Analyysin yhteenveto

Tämä teksti on hyvin uutismainen ja kantaaottamaton, kuten Helsingin Sanomilta voi odottaa. Juttutodellisuudessa homoseksuaalisuuteen liitetään selkeästi enemmän negatiivisia kuin positiivisia ominaisuuksia. Homoutta kuvataan voimana tai ominaisuutena, joka julki tultuaan aiheuttaa potentiaalista haittaa jollekin taholle. Homoutta kuvataan myös asiana, josta kertominen voi olla vaikeaa. Asian kanssa painivalle tarjotaan myös auktoriteetin suulla tukea.

Homoseksuaalisuudesta puhuu lähes ainoastaan Wallinheimo. Tämä

selittyy sillä, että uutinen ei ole homoseksuaalisuus itsessään, vaan Wallinheimon kommentit siihen liittyen.

Mäkilän (2007, 166) mukaan se, mitä yhteenvetoni ja analyysini perusteella voidaan päätellä, riippuu paljon tutkimuksen vaiheesta. Analyysin alkuvaiheessa voi olla mahdoton tehdä pitkälle meneviä päätelmiä analyysiesimerkistä, mutta aineiston tullessa tutummaksi diskurssit voi jo hahmottaa tekstin seasta. Yhden juttutodellisuuden luotaaminen ei kuitenkaan vielä kerro diskurssin ominaisuuksista juuri mitään. Ne paljastuvat vasta tutkimuksen myöhemmässä vaiheessa, kun aineistoa on jo analysoitu laajemmin.

Kun palasin tämän aineistotekstin pariin kolmannella lukukerralla, minulle kävi nopeasti selväksi, että tekstissä risteilee viitteitä kahdesta diskurssista: negatiivisten konnotaatioiden diskurssista ja vaikeuksia aiheuttavan tekijän diskurssista. Tekstistä oli löydettävissä viitteitä myös esikuvan diskurssista, rohkaisun diskurssista ja tabu-diskurssista, mutta ne eivät nousseet niin vahvoiksi, että ne olisi voinut diskursseiksi lukea.

3.6 Tutkimuksen aineisto ja otokset

Tutkimusaineistoni koostuu sanomalehtien joko verkossa tai printtilehdissä julkaistuista, harkinnanvaraisesti kootuista näytteistä vuodelta 2014. Aineistolehdiksi valitsin (levikin mukaan suuruusjärjestyksessä) Suomen kymmenen suurimman sanomalehden joukosta ne kahdeksan, joilla on oma urheilutoimitus: Helsingin Sanomat, Ilta-Sanomat, Aamulehden, Turun Sanomat, Iltalehden, Kalevan, Keski-suomalaisen ja Savon Sanomat. Suomen suurimmista uutisverkkosivuista (viikkotavoittavuuden mukaan) mukana ovat viisi suurinta (IS, IL, Yle, MTV ja HS) ja kaikkien tutkimukseen mukaan otettujen lehtien verkkosivut. Otin lisäksi mukaan urheilun erikoislehdet Urheilusanomat sekä Urheilulehden.

Aineiston valintakriteerinä oli, että siinä jollain tavoin sivutaan mitä tahansa seksuaalivähemmistöön liittyvää sekä:

- 1) Edellä kuvaamaani Sinuhe Wallinheimon tapausta tai Wallinheimoa henkilönä.
- 2) Edellä kuvaamaani Juhani Tammisen tapausta tai Tammista.
- 3) uimari Ari-Pekka Liukkosta tai hänen saavutuksiaan.
- 4) mitä tahansa urheilulajia tai urheilua ylipäätään.

Sekä toimijaerittelyn että diskurssianalyysin keinoin tutkittu aineistoni käsittää 221 juttua, joista printissä on julkaistu 107 ja verkossa 114 kappaletta. Jutuista 7 on Aamulehdestä (3 printtijuttua / 4 verkkojuttua), Helsingin Sanomista 31 (9/22) Iltalehdestä 40 (15/25), Ilta-Sanomista 34 (14/20), Kalevasta 16 (11/5), Keski-suomalaisesta 16 (12/4), Savon Sanomista 18 (16/2), Turun Sanomista 17 (6/11), Urheilulehdestä 12 (7/5) sekä 14 Ilta-Sanomien kanssa tiiviissä yhteydessä olevasta Urheilusanomista, jonka verkkoversio on maksullinen. Yleltä keräämiä näyttöiden määrä on 13 ja MTV:lta 3.

Hakusanalista oli melko suppea ja aineiston rajaamisprosessin toistettavuus on uskoakseni erinomaisella ellei jopa täydellisellä tasolla.

Uskon, että tutkimukseni aineistossa on erinomaisesti edustettuna kaikki aiheista kirjoitettu materiaali, joka on aineistolehdissä aiheesta julkaistu vuonna 2014. Aineiston aikarajauksessa on kyse oikeastaan kahdesta asiasta. Vaikka ajatus työhön syntyi keväällä 2014, tutkimus potkaistiin käyntiin vasta vuonna 2015. Täten oli luonnollista rajata aineisto koskemaan eheää, mennyttä ajallista jaksoa. Aineiston lisääminen tutkimuksen kuluessa olisi lisäksi kasvattanut diskurssianalyysin kannalta todella mittavan aineiston määrää entisestään. Aineisto kerättiin kokonaisuudessaan keväällä 2016, jolloin muutama analyysiin vuodelta 2014 kuulunut teksti oli jo ehtinyt kadota Aamulehden

artikkelitietokannan migraation yhteydessä. Nopeamminkin aineiston keräämisessä olisi siis voitu toimia.

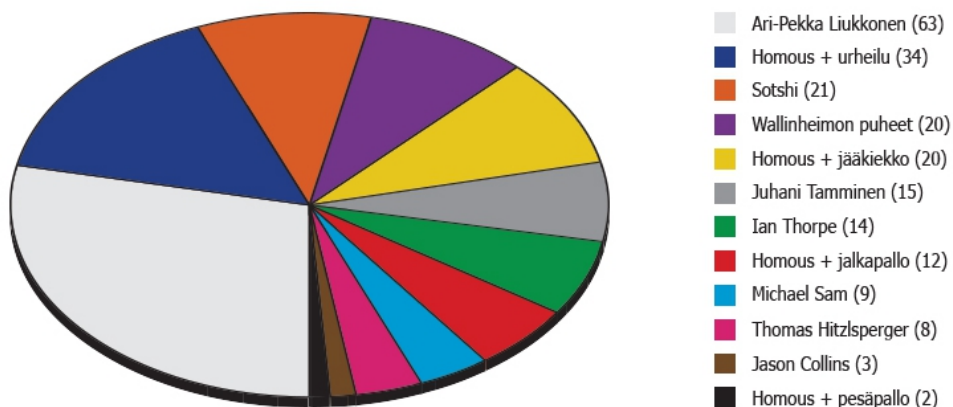
Aineistoteksteistä kolme on vuodelta 2015 ja yksi vuodelta 2013. Muutama juttu on lisäksi julkaistu muilla osastoilla kuin urheilussa, mutta niissä joka tapauksessa käsitellään urheilua ja homoutta. En koe kumpaakaan seikkaa ongelmaksi, sillä jutut liittyvät selkeästi aiheeseen.

Olisin voinut ottaa mukaan tutkimukseen monta muutakin verkkolehteä, jotka ottivat tutkimukseni teemoihin kantaa. Tässä tutkimuksessa on kuitenkin mukana näytteitä vain sellaisista lehdistä tai verkkolehdistä, joilla on selkeä ja erotettu urheilutoimitus tai -osasto.

Ensimmäinen aineiston juttu on julkaistu 11.10.2013 ja viimeinen 4.2.2015. Jaoin aineistoni otoksiin aihepiireittäin tehdessäni toimija-analyysiä. Katsoin aineistojutun kuuluvan tiettyyn otokseen, jos sen aihe selkeästi oli liitoksissa johonkin henkilöön tai ilmiöön. Mikäli jutussa käsiteltiin homoseksuaalisuutta yleisellä tasolla liittämättä sitä yhteen tiettyyn lajiin tai urheilijaan, otokseksi valikoitui "homous + urheilu". Mikäli jutussa käsiteltiin homoseksuaalisuutta ja vain yhtä urheilulajia, mutta mahdollisesti monia urheilijoita, otokseksi valikoitui esimerkiksi "homous + jääkiekko". Sellaisia tapauksia, jossa käsiteltiin homoseksuaalisuutta monen lajin kautta mutta vain yhtä esimerkkihenkilöä käyttäen, ei varsinaisesti aineistossa ollut. Jos jutussa käsiteltiin homoseksuaalisuutta pääasiallisesti yhden tapahtuman tai urheilijan kautta, tuli otokseksi esimerkiksi "Sotshi", "Ari-Pekka Liukkonen" tai "Ian Thorpe".

Otoksia tuli lopulta 12. Ne ovat järjestyksessä suurimmasta pienimpään: Ari-Pekka Liukkonen (63), homous + urheilu (34), Sotshi (21), Wallinheimon puheet (20), homous + jääkiekko (20), Juhani Tamminen (15), Ian Thorpe (14), homous + jalkapallo (12), Michael Sam (9), Thomas Hitzlsperger (8), Jason Collins (3), Homous + pesäpallo (2).

Kuvio 1: Otosten koot koko aineistosta (221 aineistotekstiä)

Ensimmäisen kahden lukukerran aikana kävi ilmi, että 12 alkujaan aineistoon päätyneistä aineistoteksteistä eivät enää olleet relevantteja analyysin kannalta. Lisäksi ennen analyysin aloittamista kuusi Aamulehden juttua ehti valitettavasti kadota verkosta lehden verkkosivujen palvelinpäivityksen myötä. Näiden aineistotekstien verkkoversioita ei ole Aamulehdestä saamieni tietojen perusteella mahdollista pelastaa enää mitenkään, joten niitä ei voida ottaa huomioon alyysissä. Tämä tiputti todellisuudessa analysoitavien juttujen määrän 221:een.

4 ANALYYSI

Tässä luvussa kerron 221:n aineistotekstin diskurssianalyysin perusteella aineistosta löytämistäni diskursseista ja valaisen tärkeimpiä löydöksiäni esimerkkien kera. Ennen sitä puran tekemäni yksinkertaisen määrällisen toimija- eli määrittelijäanalyysin tulokset. Annan analyysistä kertoessani myös esimerkkejä teksteistä löytämistäni representationaalisista valinnoista, joiden katson olevan eri diskurssien kannalta merkittäviä.

4.1. Määrittelijät eli toimijat

Tässä tutkimuksessa on laadullisen analyysin lisäksi tehty pieni määrällinen analyysi aineiston toimijoista työn kulkua helpottamaan.

Esimerkiksi Juppi (2004, 167) jakoi toimijat omassa eläinoikeusliikettä koskevassa tutkimuksessaan aktiivisiin ja mykkiin. Aktiivinen toimija tarkoittaa aineistossa ääneen pääsevää ja aktiivisesti julkisuudessa näkemyksiään esittävää määrittäjää, mykkä toimija taas muiden toimijoiden aineistossa kuvaamaa tai tulkitsemaa määrittäjää.

Tässä tutkimuksessa kaikki toimijat yleistetään samanarvoisiksi. Näin siksi, että määrittelijäanalyysiin haluttiin mukaan myös sellaiset mielipiteelliset kirjoitukset, joissa määrittelijänä esiintyy tekstin kirjoittanut toimittaja tai taho. Jos toimijat jaoteltaisiin tässä tutkimuksessa mykkiin ja aktiivisiin, se voisi vääristää toimijoiden merkittävyyden suhdetta: lähtökohtanahan lehtitekstissä kuitenkin lienee, että jutun on kirjoittanut joku toimitukseen työsuhteessa oleva työntekijä.

Muutamassa tapauksessa toimijaksi on nostettu toimittaja, joka viittaa itse itseensä selkeästi omalla nimellään kirjoittamassaan aineistotekstissä. Muuten aineistotekstejä kirjoittaneita toimittajia ei nosteta esiin lainkaan. Yleistäen voidaan sanoa, että toimittaja on toimijana ja

homoseksuaalisuudesta puhumassa jokaisessa aineistotestissä. Toimija *media* on eritelty siinä vaiheessa, kun aineistotekstissä on siteerattu jotakin muuta mediaa, ja tämä media käyttää jotakin homoseksuaalisuutta representoivaa diskurssia.

Määrittelijäluokittelu on tehty samalla, kun aineistoa on luettu toiseen kertaan. Seuraavassa esitellään aineiston ne toimijat, jotka ovat käyttäneet jotakin diskurssia useammassa kuin kolmessa aineistotekstissä. Samalla tulen vastanneeksi toiseen tutkimuskysymykseeni siitä, ketkä ovat aineistoni määrittelijät, eli ketkä pääsevät kertomaan lukijoille homoseksuaalisuudesta, suorasti tai epäsuorasti.

Ari-Pekka Liukkonen oli tutkimuksen toimijoista selkeästi aktiivisin. Liukkonen, kaapista tullut homoseksuaali huippu-urheilija, käytti homoseksuaalisuuteen liittyvää diskurssia yhteensä 82:ssa aineistotekstissä 221:stä. Seuraavaksi aktiivisimmat toimijat – 23 esiintymistä kummallakin – olivat Sinuhe Wallinheimo ja Juhani Tamminen, jotka esiintyivät homoseksuaalisuuteen liittyvissä yhteyksissä lähinnä mölätystensä vuoksi.

Vuoden 2014 aikana kaapista tulivat myös entinen huippujalkapalloilija Thomas Hitzlsperger (18), uimarisuuruus Ian Thorpe (15) sekä amerikkalaisen jalkapallon ammattilaissarjaan kehnolla menestyksellä pyrkinyt Michael Sam (10). Abstrakti ihmisryhmä *homot* ja vuosia sitten kaapista tullut ex-seitsenottelija Tiia Hautala esiintyivät kahdeksasti kumpikin.

SM-liigan kapteenistolta (7) kyseltiin homoseksuaalisuudesta aktiivisesti Ylen ja Urheilulehden toimesta, HPK:n toimitusjohtaja Risto Korpela (7) oli sitä mieltä, että SM-liigassa pelaavan homon pitäisi mahdollisesti pyytää lupa pelaamiseen yhteisöltä ja useassa NBA-seurassa pelannut Jason Collins (7) tuli kaapista hänkin.

Muita tärkeitä määritteliöitä olivat Vladimir Putin (6), seksuaalisen tasa-arvon puolesta puhunut jääkiekkoilija Harri Tikkanen (6), Jyväskylän yliopiston lehtori Marja Kokkonen (5), toimijakuningas Liukkosen valmentaja Marko Malvela (5), Venäjä ja sen kasvoton hallitus (5), Suomen kansa / suomalaiset (5), *homourheilijat* (5), ex-jalkapalloilija Robbie Rogers (5), Sotshiin matkannut SOK:n puheenjohtaja Risto Nieminen (4), tuolloin vielä jääkiekkoa pelannut Ville Nieminen (4) sekä Juhani Tammisen homotölväisyn julki tuonut Roope Salminen (4).

Työn lopusta löytyvässä kuviossa 2 esitellään kaikki toimijaluokat ja niiden esiintymiskerrat aineiston 221:ssä aineistotekstissä suuruusjärjestyksessä.

Yksi ja sama toimija on voinut esittää yhdessä jutussa useammankin merkittävän määritelmän, mutta tässä erittelyssä on otettu huomioon ainoastaan se, kuinka monessa aineistoartikkelissa kukin määrittäjä esiintyy. En kokenut tarpeelliseksi sen tarkemmin laskea, miten paljon tietyt toimijat tietyissä otoksissa tai diskursseissa esiintyvät. Tämä on kuitenkin aineiston erittelyni pohjalta helppo tarvittaessa tehdä. Perustelen päätöstä sillä, että mielenkiintoni kohdistuu pääasiallisesti diskursseihin, joissa representoidaan homoseksuaalisuutta. Jos toimija on luettelossa mukana, tämä vastaa jo kysymykseeni, ketkä homoseksuaalisuutta aineistossani representoivat. Diskurssin käyttäjän uskottavuuden arvioiminen vaatisi paljon lisää työtä.

Tutkimuksen viimeisellä sivulla on siis nähtävissä yhdessä taulukossa täydellinen vastaus toiseen tutkimuskysymykseeni, kysymykseen *ketkä ovat aineistoni määrittelijät, eli ketkä pääsevät kertomaan lukijoille homoseksuaalisuudesta, suorasti tai epäsuorasti?* Taulukosta voi päätellä, kuinka monessa 221:stä aineistotekstistäni kukin hyvin spesifi toimija representoi jollain tavoin homoseksuaalisuutta.

4.2 Diskurssit

Esikuvan diskurssi

Esikuvan diskurssi on yksi aineiston useimmiten toistuvista diskursseista ja se nousee monessa aineistotekstissä hegemoniseen asemaan.

Esikuvan diskurssiin liittyy aina tietty sisäsyntyinen olettamus siitä, että aineistotekstissä esiintyvän homoseksuaalisesti orientoituneen henkilön ja homoseksuaalisuuden suhteessa on tapahtunut muutos. Tätä tietysti entisestään tukee se, että asia on päätynyt uutistekstiin.

Tässä diskurssissa toimijalle rakentuu usein subjektipositio, jossa toimija *rohkealla ja esimerkillisellä teolla* edistää seksuaalista tasa-arvoa ja homoseksuaalien asemaa toimintaympäristössään. Tämä subjektipositio toistuu lähes poikkeuksetta aineistoteksteissä, joissa urheilija on kertonut homoudestaan ensimmäistä kertaa. Tällaisia aineistoja esiintyi erityisen paljon otoksissa Ari-Pekka Liukkosesta, Ian Thorpesta, Michael Samista, Thomas Hitzlspergeristä ja Jason Collinsista.

“Liukkosen teko oli rohkea ja tarpeellinen. Uskaltajia tarvitaan, jotta asiasta ei pian enää tarvitsisi edelleen puhua.” (Uskaltajia tarvitaan, jotta asia ei enää yllättäisi, Keskisuomalainen 4.2.2014)

“Merkittävin yhteiskunnallinen teko, johon suomalainen huippu-urheilija on pystynyt, on uimari Ari-Pekka Liukkosen ulostulo homoseksuaalisuuden kaapista.” (Ehdolle etsitään urheilijaa ilman mielipiteitä, Aamulehti 16.12.2014)

“Uimari Ari-Pekka Liukkonen oli samana viikonloppuna tehnyt vuoden urheiluteon ja kertonut julkisesti homoseksuaalisuudestaan.” (Tommy Lindgren: Ulos pukukaapista, Yle 26.3.2016)

“Vaikka Hitzlspergerin askel oli rohkea, se tuskin muuttaa mitään ainakaan heti. Hienoa kuitenkin, että juuri taistelijana kentällä tunnettu, fyysisesti vahva Hitzlsperger antaa nyt ensimmäiset kasvot homolle futajalle. Hän rikkoo paitsi tabun, myös stereotypian, jossa homo nähdään heikkona ja herkkänä.” (Ulos kaapista, Ilta-Sanomat 9.1.2014)

Homoudesta kertonutta henkilöä kuvaillaan esikuvalliseksi hahmoksi, johon liitetään kosolti positiivisia ominaisuuksia. Asiasta kertominen on ylentävä ja aina positiivinen teko.

Esikuvan diskurssi on hyvin yksinkertainen ja helposti havaittava diskurssi. Siihen sisältyy myös hieman vastakkainen juonne, jota ei varsinaisesti voi kuvailla diskurssiksi, mutta joka on kuitenkin sisällöltään kiinnostava. Olen kuvannut sitä analyysiä tehdessäni sanalla *esikuvattomuus*.

Esikuvattomuuden ajatuksen mukaan homoseksuaaleille ei löydy urheilun maailmasta lainkaan tai riittävästi samaa seksuaalista suuntausta edustavia esikuvia. Aineistosta nousevien satunnaisten tulkintojen mukaan tämä esikuvattomuus kahlitsee homoseksuaalisuutta ja homoseksuaaleja urheilijoita heteronormatiivisuuden muottiin urheilumaailmassa. Esikuvan diskurssi ja esikuvattomuuden ajatus ovat vastakkaiset, mutta esikuvattomuuden ajatuksen moniulotteisuuteen ei asettamillani tutkimuskysymyksillä tai diskurssianalyysin keinoin päästä kovinkaan vahvasti kiinni.

“Väitän, että nykyään on helpompaa olla homo SM-liigassa kuin C-junioreissa. Aikuisten miesten keskuudessa tietoisuus, ymmärrys lisääntyy urheilussakin, mutta junioreille ei ole tarjottu mallia.” (Näkökulma: Tule jo kaapista, SM-liiga, Iltalehti 27.11.2014)

Usein homoseksuaalisuudesta puhuu tässä esikuvan diskurssissa toimittaja tai urheiluvaikuttaja, jolla on jonkinlainen vuorovaikutussuhde homoseksuaaliin urheilijaan tai joka on urheilumaailmassa sellaisessa asemassa, jossa hänen odotetaan ottavan kantaa homoseksuaalisuuteen. Nämä samaiset toimijat myös liittivät edellä mainittuja ominaisuuksia kohteisiin. Homoseksuaalisesti orientoituneet eivät tässä diskurssissa juuri äänessä olleet. Ne kerrat kun toimija voitiin olettaa homoseksuaaliksi, toimija oli anonyymi.

Pikkujutun diskurssi

Pikkujutun diskurssissa homoseksuaalisuus nähdään ennen kaikkea homoseksuaalisesti orientoituneen toimijan henkilökohtaisena asiana. Tämä diskurssi eroaa myöhemmin esiteltävästä henkilökohtaisen asian kontekstista siten, että pikkujutun diskurssissa homoseksuaalisuutta ei nähdä lainkaan vaikeuksia tuottavana asiana. Homoseksuaalisuus on henkilökohtainen ominaisuus, asia, jolla *ei pitäisi* olla uutisarvoa tai mitään merkitystä missään suhteessa kenellekään muulle kuin homoseksuaalisesti orientoituneelle henkilölle.

“– Pelaaja on yhteisön täysivaltainen jäsen, oli hän sitten homo tai hetero. Jääkiekossa ratkaisevaa on yksilön panos joukkueelle. Seksuaalisella suuntautumisella ei ole merkitystä.” (Ville Nieminen UL:lle: Jääkiekkoyhteisö valmis seuraavaan askeleeseen, 6.10.2014)

Homoseksuaalisuus on pikkujutun diskurssissa samantekevää ja luonnollista. Se on ominaisuus, kuten vasen- tai oikeakätisyys. Homoseksuaalisuutta ei piiloteta tai hyssytellä, se saa olla olemassa ja siihen saa liittyä tunteita, mutta sen olemassaolo on nihilistisen pelkistettyä ja yleisellä tasolla merkityksetöntä. Johanna Nordling kiteyttää tässä kommentissaan tavallaan myös pikkujutun diskurssin ydinajatuksen.

“Entä jos sinun lempipelaajasi jalkapallossa tai jääkiekossa onkin homo? Juuri se tähti, josta tykkäät eniten. Mitä se muuttaisi? Olisiko se upea maali yhtä upea? Olisitko yhtään vähemmän ylpeä – tai jopa enemmän?” (Uskallus muuttaa yhteiskuntaa, Ilta-Sanomat 9.1.2014)

Vaikka homoseksuaalisuudella ei tässä diskurssissa pitäisi olla uutisarvoa, voi homoseksuaalisuus silti näyttäytyä kiinnostavana tai epäkiinnostavana. Jos pikkujutun diskurssista poistettaisiin olettaus homoseksuaalisuudesta kiinnostavana ja uutisarvoisena asiana, oltaisiin lähellä tasa-arvon ideaalia uutistekstissä. Silloin homoseksuaalisuus nousisi esiin tekstissä vain ominaisuutena muiden joukossa. Tällaisiakin juttutodellisuuksia aineistoissa esiintyy, mutta ne jäävät yleensä lyhytkestoisiksi. Itse kutsuin tuota tasa-arvon kannalta ideaalia tilannetta *täydelliseksi tavallisuudeksi*.

Myöhemmin esiteltävä väärin käsitellyn asian konteksti on myös hyvin läheistä sukua pikkujutun diskurssille. Aineiston juttutodellisuuksissa toistuu useaan kertaan tilanne, jossa juttutodellisuudessa diskurssin rajoissa liikkuva toimija hyvinkin nopeasti ja huomaamattomasti siirtää fokuksensa esimerkiksi median, jonkun tietyn henkilön tai aiemmin esiin nostetun epäkohdan kritisoimiseen, rakennettuaan ensin hartaasti itsestään kuvaa objektiivisuuden mestarina.

Kyse voi olla tahattomalta vaikuttavasta representaationaalisesta valinnasta, kuten seuraavassa esimerkissä. Toimijan mukaan homoista ei ole syytä tehdä numeroa, mutta toisaalta yhtä lailla tyrmätään valheena homojen tietyltä taholta kohtaama, väitetty syrjintä.

“– No, siis tietenkin SM-liigassa on homoja ja biseksuaaleja siinä missä muuallakin yhteiskunnassamme, mutta miksi asiasta pitää

tehdä numero? Mun mielestä homoista ei ole järkeä tehdä yhtään lehtijuttua, koska kysehän on aivan normaalista asiasta. Eihän heteropelaajistakaan tehtävissä jutuissa mainita erikseen, että kyseinen pelaaja on hetero...

Tiedän, että iso osa Suomen kansasta kuvittelee lätkäjätkien syrjivän homoja. Se on kuitenkin valhe. Omalla urallani kohtasin homoja pukukopissa päivittäin, ja niitä oli varmasti myös vastustajan kopissa. Mutta ei mulla tai kenelläkään muulla joukkueessamme ollut mitään ongelmaa heidän kanssaan." (HIFK:n legendalta suoraa puhetta: "Omalla urallani kohtasin homoja pukukopissa päivittäin", Ilta-Sanomat 8.11.2016)

Toisaalta voi olla kysymys myös ilmeisen tietoisesti toteutetusta potentiaalisen epäkohdan kritiikistä, kuten seuraavassa aineistoesimerkissä.

"Jääkiekon Liigan verkkosivujen Liigablogissa kirjoitetaan, että media yrittää pakottaa kiekkoilevia homoja ulos kaapista. Blogikirjoittaja A-P Kaipiaisen mukaan jääkiekon ympärillä pyörivä homokeskustelu on mennyt liian pitkälle.

"Ahdistavan leikin nimi on 'Viimeinen homo kaapista ulos'. Kukaan ei tule telminän lomassa kysyneeksi, että onko kaapissa oikeasti ketään ja jos on, niin mistä kaikista syistä hän kenties haluaa olla siellä", vapaa toimittaja A-P Kaipainen kirjoittaa." (Jääkiekkoliigan blogissa "maanista" mediaa syytetään ahdistavasta homokeskustelusta, HS 23.10.2014)

Molemmissa esimerkeissä toimija nostaa oman kokemuksensa ja tietonsa potentiaalisesti merkittävämpään asemaan, kuin kaiken sen tiedon, mitä toimijalla ei potentiaalisesti ole.

Tässä diskurssissa homoseksuaalisuudesta puhuvat käytännössä toimijat kaikista mahdollisista toimijaulottuvuuksista. Pikkujutun diskurssissa homoseksuaalisuudesta on täysin mahdollista puhua sekä positiivisesti että negatiivisesti.

Vaikeuksia aiheuttavan tekijän diskurssi

Vaikeuksia aiheuttavan tekijän diskurssissa homoseksuaalisesti orientoituneen henkilön tilanteeseen liitetään homoseksuaalisuuden johdosta negatiivisia tekijöitä, kuten stressiä, pelkoa, häpeää, salailua ja muita ikäviä tunteita tai toimintatapoja.

“Salailu oli Liukkoselle itselleen pitkään henkinen taakka. Piti miettiä, mitä voi vaikkapa uimareiden leireillä tehdä tai sanoa.”
(Helpottunut jättiläinen, HS, 22.8.2014)

“– Minulle ei tuota vaikeuksia sanoa, että olen homo. En halua nuorten ihmisten kokevan samaa häpeää, jota jouduin itse kokemaan. Ihmiset voivat varttua, he voivat nauttia elämästään ja he voivat olla homoja, Thorpe korostaa.” (Kaapista tullut Ian Thorpe: "En ollut varma, haluavatko he mestarin, joka on homo", Iltä-Sanomat, 13.7.2014)

Tässä diskurssissa ääneen pääsevät toimijat ovat pääsääntöisesti homoseksuaalisesti orientoituneita urheilijoita tai heitä referoivia toimittajia. Homoseksuaalisuus nähdään usein ominaisuutena, jonka kantaja on turhaan pakotettu kärsimään heteronormatiivisuuden ikeessä.

Diskurssin ominaispiirteiden mukaan homoseksuaalisuus voi aiheuttaa vaikeuksia urheiluyhteisössä luovivalle homoseksuaalille yksilötasolla, mutta myös mahdollisesti koko joukkueelle. Homoseksuaalisesti orientoitunut jäsen ei voi olla oma itsensä, eikä tämän vuoksi voi antaa

parastaan. Tästä voi olla haittaa joukkueen tulokselle tai koko urheiluorganisaatiolle.

“Jos urheilija joutuu kätkemään seksuaalisuuden ja rakkauden kaltaiset voimat itseensä, miten ihmeessä hän voi koskaan päästä ääri rajoilleen? Miten voi heittäytyä, olla auki, jos pitää varoa paljastumista, selitellä itseään?” (Kenen joukoissa urheilu seisoo? Urheilulehti 6/14)

Diskurssin luomissa juttutodellisuuksissa kyseenalaistetaan vaihtelevasti tämän vaikeuksia homoseksuaaleille tuottavan asiantilan oikeutus. Joissakin tapauksissa toimija esittää ajatuksen ideaalista tilanteesta, mutta yhtä usein asiantuntijan roolissa oleva toimija puhuu siitä, miten homoseksuaalisesti orientoitunut henkilö voisi ongelmat omalla toiminnallaan tai toimimattomuudellaan välttää.

Tabu-diskurssi

Diskurssi, jossa homoseksuaalisuutta urheilun yhteydessä kuvataan tabuna, on läsnä aineistossa kenties vähemmän kuin ennalta saattoi olettaa. Etenkin monista mielipiteellisistä aineistoteksteistä huomaa, että toimijat eivät välttämättä halua toisintaa ajatusta homoudesta tabuna urheilumaailmassa: usein homoseksuaalisuuden kuvaaminen tabuksi laitetaan jonkun aktiivisen toimijan suuhun.

Tämä diskurssi on hyvin yksiselitteisesti tunnistettavissa. Se kuvaa homoseksuaalisuutta vaiettuna tai piiloteltuna, ja kuten sana *tabu* on usein määritelty, negatiivisessa mielessä pyhänä ja asiana, josta ei sovi puhua.

“Miten ihmeessä nykyaikaisessa, tasa-arvon edistäjäksi julistautuvassa pohjoimaassa voi olla vielä sellaisia yhteisöjä ja toimintakulttuureja, joissa homoseksuaalisuuttaan pitää piilotella

kärsimykseen saakka?” (Utinen, jonka ei pitäisi enää olla uutinen, HS, 4.2.2014)

Vaikeuksia aiheuttavan tekijän diskurssi on merkityksiltään hyvin yhteneväinen tabu-diskurssin kanssa ja niille tyypillisten juttutodellisuuksien piirteitä voi esiintyä jopa samassa virkkeessä, kuten yllä olevasta esimerkistä voi huomata. Vaikeuksia aiheuttavan tekijän diskurssiin liittyy kuitenkin huomattavasti suurempi kirjo moniulotteisempia merkityksiä.

Tabu-diskurssissa homoseksuaalisuus on aina jotakin sellaista, mistä toimijan mukaan ei voida tai ei olla voitu keskustella. Vaikeuksia aiheuttavan tekijän diskurssissa läsnä on aina myös joku potentiaalinen, negatiivinen seuraamus.

Vaikeasti murrettavan myytin diskurssi

Homouden ja urheilun väliin asettuva myytti puhtaimmillaan on siis se, että homoja urheilijoita ei olisi. Tällaista käsitystä uutisteksistä löytyy harvoin. Vaikeasti murrettavan myytin diskurssissakin käsitellään oikeastaan enemmän sitä, miten ihmiset saadaan hyväksymään se, että urheilijoiden joukossa on homoseksuaaleja henkilöitä, kuin sitä, miten heidät saataisiin uskomaan homojen urheilijoiden olemassaoloon.

“Suomalainen jalkapalloyhteisö ei ole vielä valmis kohtaamaan avointa homoseksuaalisuutta, arvioi Veikkausliigassa pelaava homopelaaja uusimmassa Urheilulehdessä.” (Meitä homopelaajia on Veikkausliigassa kymmeniä, Urheilulehti, 7.3.2014)

Vaikeasti murrettavan myytti diskurssissa voisi olla kyse myös heteronormatiivisen myytin käsittelystä, sen verran taajaan nämä kaksi asiaa risteävät.

“Kun puhutaan urheilun ongelmista hyväksyä seksuaalivähemmistöjä, unohdetaan, ettei urheilu ole itsenäinen ja harkitseva organismi, vaan joukkio ihmisiä. Monet – eivät kaikki – heistä ovat keski-ikäisiä suomalaisia miehiä. Arvomaailmaltaan sellaisia kuin Tamminen. Urheilu on tami.

Ennen kaikkea urheilua johtavat käytännössä ainoastaan keski-ikäiset suomalaiset miehet. Miehet, jotka ovat kasvaneet nykyurheilua maskuliinisempaan urheiluun ja nyky-yhteiskuntaa mustavalkoisemmassa yhteiskunnassa. Sateenkaarivärit ovat jääneet huomiotta. Ja erilaisuus pelottaa.” (Jääkiekko on kuin Tami – miksi homolausunnot yllättivät? Ilta-Sanomat 19.9.2014)

Vaikeasti murrettavan myytin diskurssissa homoseksuaalisuuden kuvataan olevan kuin jokin abstrakti voima, johon yleisö ei ole valmis. Tämä diskurssi on aina sekundaarinen ja se esiintyy lopulta vain reilussa kymmenessä aineistotekstissä. Äänessä ovat useimmiten toimittajat, jotka tyytyvät toteamaan homouden olevan urheilussa yksiselitteisen vaikeaa ja vaikea asia suuren yleisön hyväksyä. Logiikkaa väitteen takana avataan harvoin.

Muutamassa aineistotekstissä ääneen pääsevät tutkijat, joiden anti aiheeseen on valaisevaa, vaikka kuvaus koskee ennemminkin urheilun heteronormatiivisuutta kuin homoseksuaalisuuden ja urheilun yhteyttä. Kenties tutkijat ovat tässä oivaltaneet jotain siitä, millä tavoin he eivät halua toisintaa juurtuneita käsityksiä homoseksuaalisuuden hankaluudesta julkisuudessa?

“Urheilu on viimeinen heteronormatiivinen linnake. Papitkin ovat jo aiemmin kertoneet julkisesti sukupuolen korjaukseista’, sanoo tutkija Marja Kokkonen Jyväskylän yliopiston liikuntakasvatuksen laitokselta.” (Liukkonen mursi myytin, Kaleva, 3.2.2014)

“Urheilu on miehinen ala, jossa säilytetty tiettyjä sääntöjä. Kun yhteisö korostaa tulosten tavoittelua, ei ole aina tervetullutta tuoda jotain hyvin henkilökohtaista keskusteluun’, sanoo yhteiskuntasuhteiden johtaja Nelli Kuokka Valosta.” (Liukkonen mursi myytin, Kaleva, 3.2.2014)

Yhteiskunnallisen asian diskurssi

Yhteiskunnallisen asian diskurssissa homoseksuaalisuutta kuvataan osana yhteiskuntaa, yhteiskuntajärjestystä tai -järjestelmää. Tässä diskurssissa homoutta käsitellään poliittisena tai poliittiseen verrattavana aiheena, lakiin liittyvänä asiana tai ihmisoikeuksien kontekstissa.

“Sateenkaariliike pitää nähdä laajempaan kuin vain homojen ja lesbojen asiana. Kyse on meidän kaikkien yhteisestä asiasta. Mitä enemmän ympärillämme on ihmisiä, jotka eivät voi elää omana itsenään, sitä ahdistavampi ympäristön ilmapiiristä tulee myös kaikille muille.” (Mitä tekemistä seksuaalitaso-arvolla on urheilun kanssa? - "Vastaus tiivistyy yhteen perusasiaan", Urheilulehti, 27.11.2014)

Tämä diskurssi on hyvin yleinen ja melko homogeeninen. Usein tyydytään toistamaan homoseksuaalisuuteen liittyviä tasa-arvo-ongelmia hyvin yleisellä tasolla. Yhdessä juttutodellisuudessa homoseksuaalisuuden hyväksyminen voi olla yhteinen asia, jonka eteen yhteisön pitäisi toimijan mielestä ponnistella. Toisessa juttutodellisuudessa homoseksuaalisuus voi taas liittyä poljettuun ihmisoikeuteen.

“Homoseksuaaleihin ei suomalaisessa yhteiskunnassa suhtauduta täysin normaalisti, vaikka ilmapiiri onkin kehittynyt myönteisesti. Yleiseen suhtautumiseen ovat vaikuttaneet paljon avoimesti

homoseksuaalit poliitikot, joista Pekka Haavisto ylsi presidentinvaalien toiselle kierrokselle.” (Uimari avasi ladun, Savon Sanomat, 4.2.2014)

“Liukkosen ratkaisun taustalla oli Sotshin olympialaisten läheisyys ja Venäjän ankara suhtautuminen homoseksuaaleihin.” (Kaapin ovet levälleen, Ilta-Sanomat, 3.2.2014)

Kiinnostavia representaatioita muodostuu Venäjän talviolympialaisista kertovissa aineistoteksteissä, joissa saatetaan toistaa presidentti Putinin näkemyksiä homoseksuaalisuuden luonteesta hyvinkin tarkkaan, mutta toisaalta myös käsitellä sitä dilemmaa, jonka urheilija kohtaa, kun hän haluaa kilpailla olympialaisissa sekä toisaalta puolustaa seksuaalista tasa-arvoa.

“Avoimesti homo yhdysvaltalaisurheilija Johnny Weir sanoo joutuneensa yhteissönsä painostuksen kohteeksi sen takia, että hän ei aio boikotoida ensi helmikuussa järjestettäviä Sotsin olympialaisia.

Venäjän kiistelty homopropagandalaki ja huono ihmisoikeustilanne ovat syitä siihen, että monet vähemmistöjen edustajat ja heitä edustavat järjestöt vaativat boikotoimaan Venäjän kisoja.” (Avoimesti homo taitoluistelija ei aio boikotoida Sotšia: "Olen kohdannut paljon vihaa", HS, 16.1.2014)

Paljastuksen diskurssi

Paljastuksen diskurssi homoseksuaalisuudesta puhuttaessa on niin yleinen ja tunnettu, että sen esittely tuntuu lähes hyödyttömältä. *Homouden paljastaminen* on hyvin yleinen sanavalinta kuvaamaan sitä tapahtumaa, kun toimija kertoo julkisesti homoseksuaalisuudestaan.

Sinällään sana *paljastus* sisältää jo arvolatauksen: semanttisesti ajatellen jonkun asian *paljastaminen* kielii salaisuuden – tai jopa epäkohdan – julki tuomisesta. Tämä taas on hyvin karkeassa ristiriidassa sen olettamuksen kanssa, että seksuaalinen orientaatio on ominaisuus. Muistaako heterolukija, koska paljasti oman seksuaalisen suuntautumisensa ympäröivälle yhteiskunnalle?

Paljastuksen diskurssi ei kuitenkaan arvota homoseksuaalisuutta. Asia tulee julki, mutta juttutodellisuuksissa ei oteta välttämättä kantaa asian seurauksiin. Kaikessa yksinkertaisuudessaan diskurssi representoi homoudesta kertomista, oli se kiinnostavaa tai ei.

“NBA-pelaaja Jason Collins kohahdutti urheilumaailmassa viime vuonna, kun hän ilmoitti julkisesti olevansa homoseksuaali.”
(Nämäkin urheilijat ovat tulleet kaapista, Iltalehti, 2.2.2014)

“Sam, 24, nousi julkisuuteen keväällä, kun hänestä tuli ensimmäinen liigaan varattu julkisesti homoseksuaalisuudestaan kertonut pelaaja.” (NFL:n ensimmäinen julkihomo putosi joukkueestan, Iltalehti, 22.10.2014)

Homoseksuaalisuudella ja homoseksuaalisuuden paljastamisella voi olla myös negatiivisia syitä tai seurauksia tai. Olen eritellyt niitä tarkemmin vaikeuksia aiheuttavan tekijän diskurssissa. Nämä kaksi diskurssia risteävät erittäin tavallisesti aineistossa.

“Liukkonen perusteli Yleisradion haastattelussa syytä, miksi hän halusi astua ulos kaapista juuri nyt. Hän halusi vihdoinkin olla täysin oma itsensä ilman häpeilyä, salailua ja pelkoa.” (Ari-Pekka Liukkonen teki rohkean tunnustuksen Ylellä, Keski-suomalainen, 2.2.2014)

Paljastuksen diskurssiin liittyy myös eräs mielenkiintoinen juonne, joka liittyy toimijoiden vaatimuksiin tai tahtoon seksuaalisuuden paljastamisesta. Tässä juonteessa aineistojen toimijat luovat vastakkaisia subjektipositioita – toisinaan jopa saman tekstin sisällä – joiden mukaan homoseksuaalisuus joko tulisi tai ei tulisi paljastaa julkisolle.

Yksinkertaisemmin sanottuna tässä diskurssissa puntaroitiin usein homoseksuaalisuudesta kertomisen hyviä ja huonoja puolia, toisaalta negatiivisia ja toisaalta positiivisia vaikutuksia. Tällaiset juttutodellisuudet sisälsivät yleensä yhteiskunnallisesti mielenkiintoisinta argumentointia seksuaalisesta tasa-arvosta käytävään keskusteluun liittyen.

“Pelaajan avautuminen nousi viikon ykkösuutiseksi Saksassa median pohtiessa sen seurannaisvaikutuksia. Lukuisat julkisuuden henkilöt liittokansleri Angela Merkelin johdolla kiittivät Hitzlspergeriä rohkeasta teosta. Kun pelaajan motiivi oli herättää keskustelua homoseksuaalisuudesta huippu-urheilussa, hänen voi sanoa onnistuneen tavoitteessaan.

Monien mielestä homoseksuaalisuus on ihan ok, mutta siitä ei pitäisi tehdä numeroa julkisuudessa. Urban on eri mieltä.

Jos asiasta ei puhuta, se mielletään epäilyttäväksi ja siihen liitetään salamyhkäisyyttä.” (Salaisuuksien verho, Urheilusanomat, 16.1.2014.)

Paljastuksen diskurssi on luonnollisesti hyvin läheisessä yhteydessä myöhemmin esittelemääni salatun asian kontekstiin. Salatun asian kontekstissa homoseksuaalisuus vain edelleen on piilossa, salattuna, ei kaikkien nähtäville tuotuna julkisuudessa.

Negatiivisten konnotaatioiden diskurssi

Negatiivisten konnotaatioiden diskurssi on keskimääräistä yleisempi diskurssi tutkimuksen aineistossa. Muutamassa aineistotekstissä se nousee jopa hegemoniseen asemaan. Se on hyvin läheistä sukua vaikeuksia aiheuttavan tekijän diskurssille. Erona näiden kahden diskurssin välillä on kuitenkin selkeästi se, että kun homoseksuaalisuudesta puhutaan negatiivisten konnotaatioiden diskurssissa, toimijalle ei tuohon pisteeseen mennessä ole katsottu tapahtuneen mitään konkreettista haittaa tai harmia.

Negatiivisten konnotaatioiden diskurssissa homouteen liitetään miellelyhtymiä, jotka ovat omiaan aiheuttamaan toimijalle vaikeuksia yhteisöissä, mutta diskurssissa ei astuta vielä konkreettisten asioiden alueelle: pelkoa, häpeää tai vaikeuksia potentiaalisesti tuottava asia ei ole toistaiseksi aktualisoitunut. Olemassa on kuitenkin selvä riski, josta toimija saattaa varoittaa tai muistuttaa.

“Lemke suhtautui varauksellisesti nykypelaajien avoimuuteen, koska homoudesta kertomisesta seuraisi valtava mediarumba. Myös Hitzlspergeriä varoitettiin muutama vuosi sitten, kun hän harkitsi julkisuuteen tuloa Wolfsburgissa pelatessaan.”
(Salaisuuksien verho, Urheilusanomat, 16.1.2014)

Negatiivisten konnotaatioiden diskurssi on hyvin spekulatiivinen ja sen yleisyys on siksi kiinnostavaa. Spekulatiivisuus voidaan katsoa jossain määrin diskurssin merkittävyyttä heikentäväksi tekijäksi. Samoin kuin se, että homoseksuaalisesti orientoituneet urheilijat tai henkilöt käyttävät tätä diskurssia aineistossa harvoin.

“Ymmärrän sen, että yksittäisen urheilijan kohdalla kynnyks tulla ulos kaapista voi olla vielä liian korkealla, eivätkä kaikki halua

ottaa riskiä joutua silmätikuksi.” (Wallinheimo pyytää anteeksi homokommenttejaan, HS, 5.2.2016)

Oli erityisen mielenkiintoista huomata, että kuten homoseksuaalisuudesta ylipäättään, myös homoseksuaalisuuden negatiivisista konnotaatioista urheilumaailmassa puhuivat useimmiten muut kuin homoseksuaalit. Vähemmän spekulatiivisessa vaikeuksia aiheuttavan tekijän diskurssissa homoseksuaalit ovat suhteessa useammin äänessä.

Kehitystä vaativan asian diskurssi

Yksinkertaisuudessaan kehitystä vaativan asian diskurssin mukaan homoseksuaalisuus tai homoseksuaalisuus yhteiskunnassa/urheiluyhteisöissä on epätäydellisessä tilassa, monessa suhteessa. Tämä diskurssia on erityisen haastava käsitellä ottamatta huomioon siihen liittyviä kulttuurisia vaikuttimia, sillä niin abstraktia asiaa kuin homoseksuaalisuus ei voi objektiivisesti katsoa vajavaiseksi tai täysin toteutuneeksi, jollei sitä sido johonkin tilanteeseen.

“– Onko käynyt mielessä, että juuri pelaajayhdistyksen pitää tehdä kiekkoilijan homous ei-vaikeaksi asiaksi, eräs kirjoittaja sivalsi.”
(Kansanedustaja Wallinheimon homopuheista nousi haloo:
“Erittäin vaikea yhtälö”, Ilta-Sanomat, 5.2.2014.)

Tämä diskurssi on aineistossa hyvin yleinen ja se nousee monissa aineistoteksteissä hegemoniseen asemaan. Homoseksuaalisuuteen liittyvät asiat kaipaavat kehitystä tasa-arvon, lähimmäisenrakkauden tai jopa bisneksen näkökulmasta.

“Olennaista olisi opettaa ja valistaa. Ennemmin tai myöhemmin he joutuvat kohtaamaan nämäkin asiat (homouden). Huippu-urheilu ei ole mikään muusta yhteiskunnasta erillään oleva saareke, vaikka

se usein haluaa itsensä sellaiseksi mieltää.” (Kommentti: Suomalaiset homourheilijat eivät vielä saa tarpeeksi tukea, Iltasanomat, 6.10.2014)

Positiivisten vaikutusten diskurssi

Positiivisten vaikutusten diskurssissa homoseksuaalisuudesta kertominen johtaa positiivisiin asioihin homoseksuaalisesti orientoituneen toimijan kannalta. Kertominen vapauttaa, laukaisee stressin, pudottaa taakan harteilta. Se on huojennus, jopa parempi asia kuin odottaa saattoi.

“Voi sanoa, että jopa turhaan jännitin ja pelkäsin muiden suhtautumista. Jos olisin etukäteen tiennyt, että vastaanotto on tällainen, ei olisi ollut mitään syytä piilotella asiaa aikaisemminkaan.” (Mitali ja haamuraja, Urheilusanomat, 21.8.2014)

Mielenkiintoinen ajatus joissakin juttutodellisuuksissa oli, että homoseksuaalisuuteen liittyvät stereotyyppit ovatkin oikeastaan positiivisia luonteenpiirteitä, jos asiaa ei tarkastella pelkästään maskuliinisuuden lävistämisen urheilumaailman spektrin läpi. Piilotellun homouden paljastamisella saattoi urheilullisten positiivisten vaikutusten lisäksi olla joitakin hyvin yllättäviä vaikutuksia.

“Julkitulonsa jälkeen Liukkonen sai paljon kannustavaa palautetta. Hän muistuttaa, että myös monet sponsorointirahoista päättävät suhtautuvat asiaan positiivisesti.” (Uimari Liukkonen ei usko homoudesta kertomisen karkottavan sponsoreita, HS, 3.2.2014)

Tähän diskurssiin liittyy tietysti myös kaikki homoseksuaalisuuden paljastamisesta aiheutuva positiivinen palaute. Avoimen homoseksuaalisuuden voidaan joissakin juttutodellisuuksissa myös todeta

parantavan homoseksuaalisesti orientoituneen urheilijan suoritusta sekä tiimihenkeä.

4.3 Diskursseiksi mielivät kontekstit

Diskurssien lisäksi aineistosta nousi esiin yhdeksän sellaisia tapaa tulkita ja esittää homoseksuaalisuutta, joista ei ole yksiselitteisesti syytä puhua diskursseina. Nämä konteksteiksi tässä tutkimuksessa nimitetyt representoinnin tavat koskivat homoseksuaalisuuden lisäksi homoseksuaalisesti orientoituneita henkilöitä tai joitakin homoseksuaalisuutta koskevia ilmiöitä, joten ne eivät myöskään aina vastanneet suoraan tutkimuskysymykseeni siitä, millä tavoin homoseksuaalisuutta on representoitu aineistoteksteissä.

Nämä kontekstit toistuivat juttutodellisuuksissa joitakin kertoja. Niiden taustalta juttutodellisuuksista ei kuitenkaan löytynyt riittävän monia yhtenäisiä representationaalisia valintoja, jotta voitaisiin katsoa, että niitä ohjailee jokin diskurssi. Toisin sanoen löydökset olivat liian satunnaisia tai epäyhtenäisiä, ja täten tulkinnanvaraisia. Nämä löydökset antavat aiheita jatkotutkimukseen, mutta koska ne eivät suoranaisesti vastaa asetettuihin tutkimuskysymyksiin tai olivat harvakseltaan esiintyviä, niitä ei laskettu diskursseiksi tämän tutkimuksen puitteissa.

Seuraavaksi kuvaamani kontekstit ovat subjektiivisen arvioni mukaan kuitenkin jollain tapaa kiinnostavia tai ajatuksen tasolla merkittäviä tapoja käsitellä homoseksuaalisuutta, siihen liittyviä ilmiöitä tai homoseksuaalisesti orientoituneita henkilöitä mediassa. Koska nämä kontekstit ovat jotakin analyysini tulosten ja jatkotutkimusaiheiden väliltä, otan jo niitä esitellessäni kantaa niiden kulttuurilliseen kontekstiin.

Liian repostelun konteksti: Tämän kontekstin mukaan aineistossa kritisoitu toimija edesauttaa homoudesta keskustelemista toisen toimijan

mukaan liian kiivaasti ja sortuu näin liiallisuuksiin. Homoseksuaalisuutta käsitellään tämän kontekstin mukaan liikaa tai sille annetaan liikaa huomiota. Usein tähän näkemykseen yhdistyi ajatus siitä, että homoseksuaalit urheilijat eivät tämän vuoksi uskalla tulla kaapista. Liian repostelun kontekstissa toimijat katsoivat homoseksuaalisuuden julkisen käsittelyn olevan ahdistava ja ei-toivottu tapa painostaa homoseksuaaleja paljastamaan seksuaalinen orientaationsa. Tässä kontekstissa oli joskus tehtävä sananmukainen tulkinta, jossa toimijan mukaan homoja ei ole olemassa jossakin tietyssä joukossa.

“Kiekkomme isoin homo-ongelma on se osa urheilumediaa, joka on kiihtynyt suorastaan maaniseksi paasatessaan joidenkin olettamiensa nimettömien kiekkoilijoiden homoseksuaalisuuden elintilasta kopissa ja käytävillä.”

Samassa kontekstissa sangen vilpittömästi näytettiin toivovan homoseksuaalille urheilijalle mahdollisuutta päättää tavasta käsitellä asiaa, joka kuitenkin samassa lauseessa määriteltiin herkäksi ja kipeäksi.

“Homoille tulisi jättää herkässä ja monille kipeässä asiassa rauha täyteen omaehtoisuuteen ja vapauteen.” (Homoaiheinen blogi SM-liigan nettisivuilla herätti hämmennystä - "Allekirjoitamme tekstin", Ilta-Sanomat, 24.10.2014.)

Liian repostelun kontekstin ajatusta läheltä liippaava juonne on ajatus homoseksuaalisuuden representoinnista urheilumediassa *homouden julistuksena*. Tulkinta saa pääsääntöisesti negatiivisia konnotaatioita. Homoseksuaalisuudesta ja seksuaalisesta tasa-arvosta kirjoittaminen on kuin saarnaamista, manifestin välittämistä kansalle.

Tuntemattoman asian konteksti: Tässä kontekstissa homoseksuaalisuus on jotakin, mistä toimijalla ei ole kokemusta. Homoseksuaalisuus on

outoa, muttei negatiivisella tavalla vierasta. Homoseksuaalisuudesta *ei ole tietoa*, joten asiaan on mahdotonta ottaa kantaa.

“Yksi tavoiteltuista oli lentopallomaajoukkueen päävalmentaja Tuomas Sammeltu, joka kertoo, että hänellä ei ole omakohtaisia kokemuksia pelaaja- tai valmentajauraltaan homopelaajien kohtelusta.”

“Ei ole koskaan tullut sellaista tilannetta vastaan. Missään joukkueessa en kokenut, että joku olisi halunnut peitellä jotain”, Sammeltu sanoo.” (Homourheilijoista ei haluta puhua, HS, 6.2.2014)

Tällaisissa juttutodellisuuksissa toimivien diskurssin käyttäjien päin sisään olisi erityisen mielenkiintoista päästä kurkistamaan, sillä viittaamalla asian outouteen on myös erittäin helppo etäännyttää itsensä siitä. Vastaus voi olla täysin vilpittön, mutta se voi olla myös tapa käyttää valtaa. Mikäli lentopallomaajoukkueen päävalmentaja tai paljon julkisuudessa näkyvä jääkiekkovaikuttaja kertovat, ettei heillä ole kokemusta homoseksuaalisuudesta, ei voida sulkea pois sitä vaihtoehtoa, että toimija ei yksinkertaisesti halua keskustella asiasta.

Konteksti on kiinnostava, mutta esiintyi sen verran harvakseltaan, ettei sitä ole perusteltua nostaa tutkimuksen varsinaisiin tuloksiin.

Joissakin teksteissä ei voitu selkeästi poissulkea ajatusta, jonka mukaan homoseksuaalisuutta tai homoja ei ole olemassa laisinkaan, mutta samasta aihepiiristä kertovissa muissa aineistoteksteissä valotettiin saman toimijan näkemystä laajemmin. Tämä kontekstin määrittämisen vaikeus nousi esiin etenkin Juhani Tammista, homoutta ja urheilua, homoutta ja jääkiekkoa sekä homoutta ja jalkapalloa koskevissa otoksissa.

Rohkaisun kontekstin kohdalla abstraktia asiaa pitää hieman taivuttaa. Aineistossa on selvästi sellaisia tekstejä, jossa homoseksuaalisuudesta puhutaan asiana, jota tulee rohkaista. Tässä kontekstissa saatiin myös kertoa rohkaisevia tarinoita seksuaalisen tasa-arvon toteutumisesta ja kumota pelkoja, joita oman orientaation paljastamiseen oletetaan liittyvän.

“Moni lähettäjä oli itse kaapissa ja koki helpottavana, että joku pystyi herättämään asiasta keskustelua.”

Jotkut saivat Liukkosen ulostulosta niin paljon voimaa, että pystyivät kertomaan omasta seksuaalisuudestaan vanhemmilleen tai työporukoilleen.” (Uimari Ari-Pekka Liukkonen kuvailee kaapista tuloaan: Kuin hyppäisi ensi kertaa kymmistä, Helsingin Sanomat, 22.8.2014)

Homoseksuaaleja saatetaan tässä kontekstissa myös patistaa ulos kaapista vetoamalla palvelukseen yhteiskunnalle. Tämä konteksti nousee heikkona esiin kymmenissä aineistoteksteissä, mutta hegemoniseen asemaan se ei nouse koskaan. Tästä kontekstista voitaisiin puhua kenties myös diskurssina, mutta tässä tutkimuksessa se mielletään nyanssiksi positiivisten vaikutusten, paljastuksen sekä yhteiskunnallisen asian diskursseissa.

“Wallinheimo kannusti jo viime keväänä Helsingin Sanomissa homoseksuaaleja urheilijoita tulemaan julki.” (Some-höykytetty Wallinheimo joutui selittämään homopuheitaan, Savon Sanomat, 5.2.2014)

Ei mitään vastaan, mutta... -konteksti on jopa kymmenisen kertaa aineistossa esiintyvä tapa kuvata toimijoiden *suhtautumista* homoseksuaalisuuteen. Kontekstin ominaispiirre on se, että siinä ei sanota homoseksuaalisuudesta oikeastaan koskaan mitään positiivista tai

neutraaliakaan, mutta esiin nostetaan joku ongelma tai epäkohta, joka homoseksuaalisuuteen edes potentiaalisesti liittyy.

Tätä kontekstia käyttivät tasan kaksi toimijaa, Sinuhe Wallinheimo ja Juhani Tamminen, mutta hekin välttivät pahimmat homofobiset miinat, mikä on jälkeenpäin asiaa katsastellessa jopa hämmästyttävää.

Henkilökohtaisen asian konteksti eroaa pikkujutun diskurssista siten, ettei se ota kantaa homoseksuaalisuuden merkittävyyteen homoseksuaalisesti orientoituneelle henkilölle.

“Nieminen ihmettelee ennakkoluuloja ja painottaa, että julkisessa keskustelussa on käsiteltävä oikeasti yhteisiä ja tärkeitä asioita. Se kenen kanssa kukin elämänsä jakaa, on hänen mukaansa jokaisen yksityisasia.” (Jarkko Nieminen vastustaa homofobiaa – ”Toisen rakkaus ei ole keneltäkään pois”, HS, 17.5.2014)

Tämä konteksti on yksi neutraaleimmista tavoista käsitellä homoseksuaalisuutta. Olikin yllättävää havaita, kuinka harvoin se esiintyi. Liekö kyseessä ristiriita asian kiinnostavuuden ja neutraaliuden välillä? Voisi tuntua huonosti perustellulta kirjoittaa homoseksuaalisuudesta, jolle siihen (kärjistäen) liittyy jotain draamaa. Olisiko se silloin uutinen? Usein homoseksuaalisuuteen liitetään myös asian merkittävyyttä, vaikeutta tai muuta vaikutusta korostavia adjektiiveja tai ilmaisuja.

Positiivista julkisuutta tuovan asian konteksti on melko marginaalinen tapa kuvailla homoseksuaalisuutta urheilujournalismissa. Homoutta esitetään tässä kontekstissa usein vastinparina vaikeuksia aiheuttavan tekijän diskurssille. Tässä kontekstissa homoudesta kertominen tai homoseksuaalisuus on tuonut positiivisen vaikutuksen positiivisen julkisuuden muodossa.

“Suomi yhtyi Liukkosen päätöstä ylistävien äänten kuoroksi. Aivan kaikki olivat sitä mieltä, että Liukkosen ulostulo oli äärettömän merkittävä keskustelunavaus matkalla kohti seksuaalisesti suvaitsevaista urheilumaailmaa.” (Äärettömän merkittävä avaus, Iltalehti, 3.2.2014)

Enemmistön luvalla: Tämä harvakseltaan esiintynyt konteksti sisältää olettamuksen, että homoseksuaalisesti orientoitunut toimija voi olla osa jotakin yhteisöä (osa liigajoukkuetta tai ammatiltaan jääkiekkoilija) vain yhteisön suostumuksella.

“– Me pelaajayhdistyksenä ja pelaajina olemme sitä mieltä, että saa olla homo, mutta se, että pelaajauran aikana joukkueurheilija tulee ulos kaapista, niin se on erittäin vaikea yhtälö, Wallinheimo sanoi Novalla.” (Sinuhe Wallinheimo pyytää puheitaan anteeksi: "Toivon, että suvaitsevaisuus lisääntyisi pukukopeissa", Iltasanomat, 5.2.2014)

“Yhtä absurdilta kuulosti HPK:n toimitusjohtajan Risto Korpelan tokaisu, että homon pitää kysyä SM-liigan pelilupaansa koko yhteisön mielipide. Kummatkin lausunnot paljastavat, että menestyvään ammattilaisuuteen on vielä matkaa.” (Amatöörit syrjivät homoja, HS, 8.10.2014)

Tätä kontekstia esiintyy homoutta ja jääkiekkoa koskevissa otoksissa, sillä noiden kommenttien jälkeen mediassa käytiin keskustelua homopelaajien mahdollisuudesta harjoittaa ammattiaan kuin mitä tahansa muuta ammattia. Tätä näkemystä ei istutettu toimittajan suuhun tai uutistekstiin. Ainoa toimija, joka näkemyksen nostaa esiin, on HPK:n toimitusjohtaja Risto Korpela. Korpelakin kuitenkin korjasi – tai ainakin yritti korjata – siteerattua lausuntoaan jälkikäteen sanomalla, että häntä ymmärrettiin mahdollisesti väärin, samalla anteeksi pyytäen (Moilanen 2014).

Vaietun asian konteksti: Tämän kontekstin mukaan homoseksuaalisuus on asia, josta vaietaan. Vaikenemista voi tässä diskurssissa harjoittaa joko homoseksuaalisesti orientoitunut toimija tai *media* (toimittajat, urheilumedia jne.). Tämä konteksti on lähes vastakohtainen liian repostelun kontekstin kanssa ja niiden keskeinen sisältö on ristiriidassa keskenään.

Väärin käsitellyn asian konteksti: Tämä konteksti on hyvin samankaltainen liian repostelun kontekstin kanssa. Merkittävin ero on, että väärin käsitellyn asian kontekstissa homoseksuaalisuus katsotaan jokaisessa tilanteessa kiistatta olemassa olevaksi asiaksi, jota joko media tai jokin muu toimija käsittelee väärin. Homoseksuaalisuus ei myöskään ole välttämättä mitenkään uhkaava tai negatiivinen voima.

“Moni media on Liukkosen kaapistatuloa kommentoidessaan toistellut sitä, ettei urheilijan homouden pitäisi olla lainkaan uutinen.” (Homotabut karisevat urheilusta, Yle Teksti, 7.2.2014)

5 POHDINTAA

Tässä luvussa pohdin tutkimukseni onnistumista sekä sen vahvuuksia ja heikkouksia. Koska tutkimukseni analyysivaiheessa valitsin tilanteisuuden korostamisen kulttuurisen jatkumon kustannuksella, pyrin tässä luvussa kiinnittämään huomiota tulosteni sitomiseen todelliseen sosiaaliseen ja kulttuurilliseen kanssakäymiseen sekä 2010-luvun Suomen ilmapiiriin.

5.1 Tulokset osana kulttuurillista jatkumoa

Löytämiäni diskursseja olivat siis esikuvan diskurssi, pikkujutun diskurssi, vaikeuksia aiheuttavan asian diskurssi, tabu-diskurssi, vaikeasti murrettavan myytin diskurssi, yhteiskunnallisen asian diskurssi, paljastuksen diskurssi, negatiivisten konnotaatioiden diskurssi, kehitystä vaativan asian diskurssi ja positiivisten vaikutusten diskurssi.

Homous nousi suomalaisessa urheilujournalismissa vuonna 2014 ehdottomasti uutiseksi, mutta toisaalta huomattavan suuri osa homoseksuaalisuutta koskevista uutisista liittyi henkilöihin, joilla oli jotakin negatiivista sanottavaa homoseksuaalisuudesta. Tällaisia epäkohtia esiin nostettaessa asiaa unohdettiin monesti suhteuttaa hyvien journalististen tapojen mukaisesti. Tällainen yksipuolinen uutisointi on omiaan luomaan negatiivista julkisuutta homoseksuaaleihin liittyen, mutta toisaalta voidaan myös sortua niin sanotun tasapuolisuusharhan vaalimiseen. Toisinaan saatetaan julkaista vaikkapa Vladimir Putinin kommentti homoseksuaalisuuteen liittyen kera ajatuksenjuoksua selventävän sitaatin, mutta ei tarjotakaan tälle vahingolliselle maailmanselitykselle minkäänlaista vastinparia.

Oli mielenkiintoista huomata, miten hyvin urheilutoimituksissa ollaan perillä tasa-arvoasioista. Kolmanteen tutkimuskysymykseeni vastaan, että

urheilutoimittajat toistivat vahingollisia rakenteita harvakseltaan. Yleisin lapsus oli ehdottomasti se, että annettiin tilaa epäasiantunteville lausunnoille homoseksuaalisuudesta haastamatta näkemyksiä kunnolla. Tämä on tietenkin yhteiskunnallisesta tasa-arvoasiasta kirjoitettaessa yleinen ongelma. Homoseksuaalisuutta ei nähdä urheilujournalismissa selvästikään kovin poliittisena asiana.

Toimittajat eivät sorru edes mielipiteellisissä kirjoituksissaan toisintamaan hegemonisen maskuliinisuuden käsityksiä niitä kyseenalaistamatta, mikä on ehdottomasti laskettava ansioksi. Homoseksuaaleja ei myöskään nähdä niin selkeästi toiseutta edustavina kuin joissakin stereotyyppisiä vahvistavissa viihdeuutisissa.

Homoseksuaalisuutta käsittelevässä urheilujournalismissa kaivataan mielestäni yhä rohkeutta haastaa järjestöjä ja valtaapitäviä toimijoita. Nyt he pääsevät todella usein kertomaan homoseksuaalisuudesta omasta näkökulmastaan ja oikomaan lausuntojaan ilman riittävää älyllistä haastamista. Hampaattomuus leimaa silloin, kun olisi paikka herättää aitoa yhteiskunnallista keskustelua asiasta. Tasa-arvo ei vielä ole niin pitkällä urheilumaailmassa, etteikö tällainen olisi perusteltua.

5.2 Tutkimuksen reliabiliteetti, kritiikki ja jatkotutkimusaiheet

Diskurssianalyysille tyypillistä on, että tutkijat voivat päätyä saman aineiston pohjalta hyvinkin erilaisiin tuloksiin. Tämän tutkimuksen kohdalla olen koettanut vastata tähän haasteeseen kuten Mäkilä (2007, 149) eli avaamalla analyysityökaluni käyttöä sekä idean että esimerkin tasolla mahdollisimman yksityiskohtaisesti. Analyysiesimerkki löytyy luvusta 3.5.

Tunnistin analyysivaiheen jälkeen selvästi kaksi asiaa, jotka olisin halunnut tehdä tässä tutkimuksessa toisin. Ne eivät kuitenkaan sinällään ole tulosten oikeellisuuden kohdalta relevantteja, sillä kuten edellä on

kyllästymiseen asti ilmaistu, on diskurssianalyysi kovin väljä viitekehys tehdä tutkimusta.

Joka tapauksessa, jos nyt tekisin tutkimukseni alusta asti uudestaan, aineiston tulisi ehdottomasti olla pienempi. Tämä taas mahdollistaisi sen, että ottaisin jo analyysivaiheessa paremmin huomioon tekstit osana kulttuurillista jatkumoa. Koska päätin analyytisesti sulkeistaa kulttuurin tästä tutkimuksesta ja suhteuttaa tuloksiani kulttuurisella jatkumolla vasta tulosluvussa, koen, että jäin ehkä paitsi joistakin tutkimuksen aikana päätään nostaneista monimutkaisemmista diskursseista.

Yksi mahdollinen muutos tutkimukseen olisi ollut myös tutkimuskysymysten laajentaminen koskemaan selvästi sitä, kuka homoseksuaalisuudesta puhuu, ei ainoastaan kuka sitä representoi. Tutkimusta voisi jatkaa moniin suuntiin, mutta ensin haluaisin käydä aineiston läpi siten, että ottaisin analyysissäni mukaan kulttuurillisen jatkumon, ja vertaisin löytämiäni diskursseja tässä tutkimuksessa löytämiini. Kulttuurin analyytinen sulkeistaminen kun tuntui välillä siltä, että aineistoa joutui katsomaan ”tyhmien” lasien läpi.

Toisaalta tällaisen lapsenomaisen katseen luominen aineistoon auttoi tunnistamaan ongelmallisia tapoja representoida homoseksuaalisuutta aineistoteksteissä, joissa sitä ei ensimmäisellä lukukerralla edes huomannut. Jotkut argumentaatiovirheet ja asenteet kun saattavat olla jo niin luutuneita – lajijargonissa tai tunnetujen henkilöiden puheenparressa – että niitä ei osaa tekstistä ilman tällaista kriittistä ja pikkumaisuuksiin menevää katsetta erottaa lainkaan.

Narratiivinen analyysi mielipiteellisistä kirjoituksista homoseksuaalisuuteen liittyen kiinnostaisi myös. Tuolloin tuskin rajaisin enää aineistoani urheilujournalismiin. Tulosten vertaaminen ja haastaminen queer-tutkimuksen keinoin olisi myös kiinnostavaa, joskaan ei välttämättä enää pelkkää journalismitutkimusta.

LÄHDELUETTELO

Anderson, Eric 2005. *In the game: Gay athletes and the cult of masculinity*. New York, NY: State University of New York Press.

Anderson, Erik 2011. Masculinities and Sexualities in Sport and Physical Cultures: Three Decades of Evolving Research, *Journal of Homosexuality*, 58:5, 565-578

Auvinen, Riitta (1979). Ylistämällä alistettu. Teoksessa Katariina Eskola & Elina Haavio-Mannila & Riitta Jallinoja (toim.) *Naisnäkökulmia*. Porvoo: WSOY, 183-189.

Connell, Raewyn & Messerschmidt, James W. 2005. Hegemonic Masculinity: Rethinking the Concept. Teoksessa *Gender & Society* 19 (6), 829-859.

Fairclough, Norman 1992: *Discourse and Social Change*. Polity Press: London.

Foucault, Michel 1986. *The Archeology of Knowledge*. London: Tavistock.

Hall, Stuart 1999, *Identiteetti*. Suom. ja toim. Mikko Lehtonen & Juha Herkman. Tampere. Vastapaino.

Hartikainen, Jarno: Meidän savolaisten puheenaiheet. *Maakuntalehti Savon Sanomien lööppien aihevalinnat ja uutiskriteerit 2007–2008*. 2011 Jyväskylän yliopisto.

Hemphill, Dennis & Symons, Caroline 2009. *Sexuality Matters in Physical Education and Sport Studies*. Teoksessa *NAKHE (toim.) Quest, Volume 61, Issue 4*. Routledge, 397-417

Jaworski, Adam & Coupland, Nicolas 1999: Perspectives on Discourse Analysis. Teoksessa Jaworski, Adam & Coupland, Nicolas (toim.): The Discourse Reader, 1–44. Routledge: London.

Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero 1993. Diskurssianalyysin aakkoset. Tampere: Vastapaino.

Juppi, Pirita 2004. "Keitä me olemme? Mitä me haluamme?"
Eläinoikeusliike määrittelykamppailun, marginalisoinnin ja moraalisen paniikin kohteena suomalaisessa sanomalehdistössä. Jyväskylän yliopisto.

Kivioja, Pasi 2004. Alaston lööppi. Millaiset uutiset myyvät tabloid-lehtiä – ja miksi? Lähitarkastelussa Ilta-Sanomien lööpit, etusivut ja myyntiluvut vuonna 2002. Tampereen yliopisto.

Kokkonen, Marja 2012. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen syrjintä liikunnan ja urheilun parissa. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2012:5.

Koljonen, Kari 2000. Asiamiesten selostuksista ammattilaisten analyysihin: Helsingin Sanomien urheilujournalismi vuosina 1973–1998. Tampereen yliopisto.

Korhonen, Anne 2001. Äidin siloposkesta taistelutahtoinen nuorimies. Sotilaskouluttajan sanansäilä diskurssianalyysissä. Licensiaatintyö. Lapin yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta.

Lehtonen, Jukka & Mustola, Kati (toim.) 2004. "Eihän heterotkaan kerro..."
Seksuaalisuuden ja sukupuolen rajankäyntiä työelämässä. ESR tutkimukset ja selvitykset -sarja. Helsinki: Oy Edita Ab.

Manninen, Sari 2010. "Iso, vahva, rohkee - kaikenlaista". Maskuliinisuudet, poikien valtahierarkiat ja väkivalta koulussa. Tampere: Juvenes Print

Messner, M. A. (1992). *Power at play: Sports and the problem of masculinity*. Boston, MA: Beacon Press.

Mäkilä, Kimmo 2007. *Tuhoa, tehoa ja tuhlausta: Helsingin Sanomien ja New York Timesin ydinaseutisoinnin tarkastelua diskurssianalyttisestä näkökulmasta 1945–1998*. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.

Parker, Ian 1992. *Discourse Dynamics. Critical Analysis for Social and Individual Psychology*. London: Routledge.

Perko, Touko 1991: *Suomalainen urheilulehdistö*. Teoksessa Tommila, Päiviö (toim.) *Suomen lehdistön historia, osa 9: Erikoisaikakauslehdet*. Kuopio: Kustannuskiila, 217–261.

Pietikäinen, Sari 2000. *Discourses of Differentiation. Ethnic Representations in Newspaper Texts*. Jyväskylä Studies in Communication 12.

Potter, Jonathan & Wetherell, Margaret 1989. *Discourse and Social Psychology*. London: Sage Publications.

Pänkäläinen Seppo (1998) *Suomalainen urheilujournalismi*. Liikuntatieteellisen seuran Impulssi XV. Helsinki.

Rawls, John 1971. *A Theory of Justice*, Cambridge, Mass.: The Belknap Press of Harvard University Press

Suoninen, Eero 1992. *Perheen kuvakulmat: Diskurssianalyysi perheenäidin puheesta*. Tampereen yliopisto. Sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos, Tutkimuksia, Sarja A, Nro 24.

Valtonen, Sanna 1998. Hyvä, paha media. Diskurssianalyysi kriittisen mediatutkimuksen menetelmänä. Teoksessa Anu Kantola, Inka Moring & Esa Väliverronen (toim.) Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus, 93-121.

Virtapohja Kalle (1998) Sankareiden salaisuudet. Journalistinen draama suomalaista urheilusankaria synnyttämässä. Jyväskylä: Ateena kustannus Oy.

Wuolio, Eija-Leena 1982. Suomen liikuntahistoria. Helsinki: Liikuntatieteellinen seura. Liikuntatieteellisen seuran julkaisuja; no 88.

Zipp, John F. 2011. Sport and sexuality: Athletic participation by sexual minority and sexual majority adolescents in the U.S.. Teoksessa Frieze, Irene H. (toim.) Sex Roles 64, (1-2). Springer, 19-31.

Teoksessa Arja Jokinen & Kirsi Juhila & Eero Suoninen, Diskurssianalyysi liikkeessä. Tampere: Vastapaino

Sähköiset, journalistiset lähteet

Kuusela, Sami 2014. Aamulehti 7.2.2014. Julkisia rakkauksia -kolumni: Maskotti <https://www.aamulehti.fi/juttuarkisto/?cid=1194873222062> viitattu 17.3.2016

Lindgren, Tommy 2014a. Yle 26.3.2014. Ulos pukukaapista, <http://yle.fi/urheilu/3-7156322>, viitattu 15.3.2016

Lindgren, Tommy 2014b. Yle 26.9.2014. Tommy Lindgren: Pikku hiirulaisista <http://yle.fi/urheilu/3-7495025> viitattu 18.3.2016

Moilanen, Mikko 2014. Yle 6.10.2014. HPK:n Risto Korpela ei anna periksi:

Julkihomosta pelaajasta on voitava keskustella. <http://yle.fi/uutiset/3-7512142> viitattu 18.3.2014

MTV3 5.2.2014. Kansanedustaja puolustaa homouden piilottamista jääkiekkjoukkueessa, <http://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/kansanedustaja-puolustaa-homouden-piilottamista-jaakiekkjoukkueessa/2789610> viitattu 18.3.2016

Parviainen, Vesa 2014. Iltalehti 2.2.2014. Ulos kaapista - harmittava uutinen http://www.iltalehti.fi/urheilu/2014020218000929_ur.shtml viitattu 15.3.2016

Pärnänen, Antti 2014. Ilta-Sanomat 18.9.2014. Nyt puhuu Tami-kohun synnyttäjä: "En usko hänen tarkoittaneen solvata" <http://www.is.fi/jaakiekko/art-2000000808959.html> viitattu 17.3.2016

Savolainen, Samuel 2014. Urheilulehti 6.10.2014, Onko jääkiekkoyhteisö valmis ottamaan vastaan ensimmäisen julkisen homopelaajan? – "Voi vapaasti tulla kertomaan" <http://www.urheilulehti.fi/jaakiekko/onko-jaakiekkoyhteiso-valmis-ottamaan-vastaan-ensimmaisen-julkisen-homopelaajan-voi-vapaas> viitattu 15.3.2016

Turunen, Petri 2014. Ilta-Sanomat 17.9.2014, "Tami" Tamminen kohautti: "En ole jääkiekossa homoja nähnyt!" <http://www.is.fi/jaakiekko/art-2000000808957.html>, viitattu 15.3.2016

Ranta, Jarno 2014. Yle 5.10.2014, Kapteenit kertovat SM-liigan homoista: "Eivät tee asiasta suurta numeroa" <http://yle.fi/urheilu/3-7509998> viitattu 17.3.2016

Putin: Homot tervetulleita Sotshiin, jos lapset jätetään rauhaan. Kaleva

17.1.2014. <http://www.kaleva.fi/urheilu/sotshin-talviolympialaiset-2014/putin-homot-tervetulleita-sotshiin-jos-lapset-jatetaan-rauhaan/653834/> viitattu 18.3.2016

Kirje, joka sai Juhani Tammisen raivoihinsa. Ylioppilaslehti 3.10.2014.
<http://ylioppilaslehti.fi/2014/10/kirje-joka-sai-juhani-tammisen-raivoihinsa/>, viitattu 7.5.2017

AINEISTOLUETTELO

Printtiaineisto:

KALEVA

Mielenilmaukset halutaan Sotšissa puhenukkaan
 Liukkonen mursi myytin
 Isoja jalanjälkiä
 Liukkoselle runsaasti positiivista palautetta
 Wallinheimo joutui selittämään homopuheitaan
 Michael Sam paljasti homoutensa
 Tyytyväinen Putin: Sotšin riski kannatti
 Michael Sam sai varauksen NFL-liigaan
 Ian Thorpe kertoi olevansa homoseksuaali
 Homottelu on vanha juttu jääkiekossa
 Ohjelmoitu Rioon

KESKISUOMALAINEN

Yhä hankala aihe urheilun maailmassa
 ”Enää en vain jaksanut”
 Edelleenkin 208 cm pitkä
 Uskaltajia tarvitaan, jotta asia ei enää yllättäisi
 Herkkä on aihe
 Wallinheimo joutui pyytämään anteeksi homolausuntoaan
 Valoisa vaihe
 Lyhyesti: Uinti – Ian Thorpe tuli kaapista
 Lyhyesti: Uinti – Thorpe avautui homoudestaan
 Ihailen ja ihmettelen, herkisteli valmentaja
 Liity sinäkin ilon kapinaan
 Merkittäviä tunnustuksia pääsarjojen ulkopuolella

AAMULEHTI

Tätä mieltä: Puhdasveristen olympiaboikottien aika on ohi
 Julkisia rakkauksia -kolumni: Maskotti
 Ehdolle etsitään urheilijaa ilman mielipiteitä

ILTA-SANOMAT

Ulos kaapista
 Uskallus muuttaa yhteiskuntaa
 Kaapin ovet levälleen
 Daleyn esimerkki kannusti
 Milläisiä tuntemuksia Ari-Pekka Liukkoson puheenvuoro herätti?
 Maalinauha katkesi
 Hyppää homo altaaseen!
 Homovesipeto
 IS löysi homoklubin
 Synkkiä lukuja
 NFL-kokelas tuli kaapista

Ei enää stressiä
 Terveys palasi
 Hakki jyrähtää: "Turhaa puhetta"

HELSINGIN SANOMAT

Tsemppiviestien määrä yllätti uimarin
 Respekti lisääntyy - asennepäivitysten aika
 Uutinen, jonka ei pitäisi enää olla uutinen
 Homourheilijoista ei haluta puhua
 Jo oli aikakin
 Helpottunut jättiläinen
 Uimareiden erilaiset vuodet
 Yläkulma: Amatöörit syrjivät homoja
 Entinen kiekkoilija Emma Terho ehdolla vuoden esikuvaksi

TURUN SANOMAT

Some kuumana kohti Sotshia
 Urheilijoiden mielenilmaukset halutaan Sotshissa "puhenerkkaan"
 Uimari Liukkonen tuli kaapista ulos
 Wallinheimo joutui selittämään homopuheitaan
 Utisen takaa
 Kaapista ulos tullut suomalaisuimari on saanut kiitosta

SAVON SANOMAT

Hitzlsperger rohkaisee: puhukaa homoudesta
 Putin: Seksuaalivähemmistöt tervetulleita
 Enää en vain jaksanut
 Urheilun viimeinen heteromyytti murtui
 Uimari avasi ladun
 Some-höykytetty Wallinheimo selitteli homopuheitaan
 Avoimuuden sietämätön vaikeus
 Michael Sam paljasti homoutensa
 Talven aikana eroon ylimääräisistä stressitekijöistä
 Mediat: Thorpe kertoo olevansa homoseksuaali
 Olympiavoittaja Thorpe avautui homoudestaan
 Joka kynsi värjäytyi
 Sateenkaarisormikaat ovat kisaturistien suosikkituote
 Tänne asti se odotutti
 Lajisidonnaista
 Liukkosen avoimuus palkittiin

ILTALEHTI

Äärettömän merkittävä avaus
 Rohkea esikuva
 Päivän leijona (osa kokonaisuutta)
 Tuhottu linnake
 Maaailma alkaa avautua
 Kiitos, Ari-Pekka ja Noora!
 Purettu pettymys
 "Häpesin olla kaapissa"
 Urheilu tuli ulos kaapista
 Vähemmän vetoja, enemmän kunniaa
 Homopelaajan hankinta kuohuttaa NFL:ssä (Lyhyesti-palsta)
 Vimpelin Puputti pyysi homotteluaan anteeksi
 Faniensa niskaan sataa homottelua
 YL: Tami hiihtyi postista (Lyhyesti-palsta)
 Ihanaa, ihanaa, ihanaa! (Osana floppilistauksia)

URHEILULEHTI

Kaapista ulos / U-Box
 Kenen joukoissa urheilu seisoo?
 Esikuvan voima
 Sateenkaaren tuolla puolen
 Thorpedo tuli kaapista
 Tammisen möläytykset

Maailma muuttuu

URHEILUSANOMAT

Mitä tänään ei nähty
Salaisuuksien verho
De Bruyne Volkkarin rattiin
Viimeinen laukaus
Paradoksi
Sateenkaari vai olympiarenkaat?
Keskity omiin asioihisi
Konkari
Kapina elää
Lisää lajivalikoimaa
Mitali ja haamuraja
Maine meni
Nuijat ja tosinuijat
Oppitunti

Verkkoaineisto

KALEVA

Putin: Homot tervetulleita Sotshiin, jos lapset jätetään rauhaan
KOK-pomo: Kannanotot sallittuja Sotshin lehdistötilaisuuksissa
Protestoijat haluavat olympiaväen huomion homovastaisiin lakeihin
Yle: Uimari Liukkonen tuli kaapista ulos
Syrjintä urheilussa: "Juoksee kuin homo, häviää kuin akat"

KESKISUOMALAINEN

Wallinheimon homokomentista nousi häly
Ari-Pekka Liukkonen: "Viisi kuukautta myöhemmin hymyilyttää"
Ari-Pekka Liukkonen teki rohkean tunnustuksen Ylellä
Daily Telegraph: Ian Thorpe kertoo olevansa homoseksuaali

AAMULEHTI

Panimo tempaisi olympialaisten kunniaksi – "Tämä olut on über-heteroille"
Kommentti: Voiko urheilija olla avoimesti hetero?
Olympiakomitean puheenjohtaja: Kaapista tullut Liukkonen näyttää hyvää esimerkkiä
NBA:n ensimmäinen julkihomo lopettaa uransa

ILTA-SANOMAT

Kansanedustaja Wallinheimon homolausunnosta nousi haloo: "Erittäin vaikea yhtälö"
Sinuhe Wallinheimo pyytää puheitaan anteeksi: "Toivon, että suvaitsevaisuus lisääntyisi pukukopeissa"
Kommentti: Kaksi miestä – kaksi reaktiota
Tami Tamminen kohautti: "En ole jääkiekossa homoja nähnyt!"
Nyt puhuu Tami-kohun synnyttäjä: "En usko hänen tarkoittaneen solvata"
Tami-kohun nostattaneen tilaisuuden järjestäjä: "tavoite toteutui"
Kommentti: Jääkiekko on kuin Tami - miksi homolausunnot yllättivät?
Yle: SM-liigajoukkueiden kapteenit puolustavat homojen oikeuksia - "Tulevat kaapista pomminvarmasti"
Juhani Tamminen raivostui: "Tämmöistä s****nan homopostia tänne lähetätte"
Kaapista tullut Liukkonen: "Helpottunut olo"
Suomalainen huippu-uimari kertoi homoudestaan Ylen lähetyksessä
Nämä tunnetut urheilijat ovat tulleet kaapista
Olympiakomitean puheenjohtaja Nieminen: "Liukkonen näyttää esimerkkiä"
Kommentti: Suomalaiset homourheilijat eivät vielä saa tarpeeksi vertaistukea
Yksi sanavalinta oli liikaa - Yle poisti homokeskustelun
Ian Thorpe tuli ulos kaapista
Kaapista tullut Ian Thorpe: "En ollut varma, haluavatko he mestarin, joka on homo"
HIFK:n legendalta suoraa puhetta: "Omalla urallani kohtasin homoja pukukopissa päivittäin"
Homoaiheinen blogi SM-liigan nettisivuilla herätti hämmennystä - "Allekirjoitamme tekstin"
Saksalainen ex-maajoukkuefutaaja kertoi homoseksuaalisuudestaan

HELSINGIN SANOMAT

Mikä on muuttunut 20 vuodessa? – homot saavat nyt tukea heteroilta
 Protestoijat vetoavat olympialaisten sponsoreihin
 Wallinheimo pyytää anteeksi homokommentejaan
 Avoimesti homo taitoluistelija ei aio boikotoida Sotšia: "Olen kohdannut paljon vihaa"
 Jarkko Nieminen vastustaa homofobiaa – "Toisen rakkaus ei ole keneltäkään pois"
 Respekti lisääntyy – on asennepäivitysten aika
 Tsemppiviestien määrä yllätti kaapista tulleen uimarin
 Uimari Ari-Pekka Liukkonen kuvailee kaapista tuloaan: Kuin hyppäisi ensi kertaa kymmistä
 Lehti: Ian Thorpe kertoo olevansa homoseksuaali
 Homourheilijat arka aihe pallopeleissä – moni päättäjä ei halua kommentoida
 Homourheilijoista ei haluta puhua
 Jääkiekkoliigan blogissa "maanista" mediaa syytetään ahdistavasta homokeskustelusta
 Uimari Liukkonen ei usko homoudesta kertomisen karkottavan sponsoreita
 Seta odottaa urheilulta kannanottoja homojen asemaan
 IS: Juhani Tamminen kohahdutti homokommenteillaan opiskelijoita
 Jääkiekkoseura tukee seksuaalivähemmistöjä pukeutumalla sateenkaariväreihin
 Amatöörit syrjivät homoja
 Naisurheilijat pokkasivat palkinnot Ruotsin homogaalassa
 Meksikon valmentaja vähättelee homottelukohua
 Liukkonen päätti olla oma itsensä ja voitti mitalin
 Entinen kiekkoilija Emma Terho ehdolla vuoden esikuvaksi
 Urheilun läpimurtopalkinnosta kilpailevat Eero Markkanen, Oskari Mörö, Iivo Niskanen ja Matti Suur-Hamari

TURUN SANOMAT

Yle: Uimari Liukkonen tuli kaapista ulos
 Uimari Liukkonen ei usko homouden vaikuttavan sponsorisopimuksiin
 Jenkkifutaja Michael Sam paljasti homoutensa
 Wallinheimo pyytää anteeksi sanavalintojaan
 Some-höykytetty Wallinheimo joutui selittämään homopuheitaan
 Wallinheimon homo-lausunto hermostutti Rkp:n nuoret
 Ari-Pekka Liukkonen Vuoden homo ja Jaana Pelkonen Vuoden hetero
 Ian Thorpe tuli kaapista
 NFL:n ensimmäinen julkihomo Sam putosi joukkueestaan
 Ensimmäinen NFL:ään varattu julkihomo Sam ei saanut sopimusta
 NBA:n ensimmäinen julkihomo Collins lopettaa uransa

SAVON SANOMAT

Putin: Homot tervetulleita Sotshiin, jos lapset jätetään rauhaan
 Some-höykytetty Wallinheimo joutui selittämään homopuheitaan

ILTALEHTI

Urheiluvaikuttajat kertovat: Miksi homous on urheilussa tabu? (teaser)
 Vain Valavuori nieli Tamin homoselityksen - tässä on kiekkovuoden viisi nolointa floppia
 Juhani Tamminen pillastui kirjeestä: "S**tan homopostia"
 Wallinheimo puolustaa homopuheitaan
 Sinuhe Wallinheimo pyytää anteeksi
 Tunnettu ex-futari tuli kaapista
 Näin Liukkosta on kiitelty maailmalla
 Nämäkin urheilijat ovat tulleet kaapista ulos
 Liukkonen tuhosi homofobian linnakkeen (teaser)
 Ari-Pekka Liukkosen Pekka-isä: Rohkea teko
 Suomalainen huippu-urheilija tuli kaapista suorassa lähetyksessä
 Ulos kaapista - harmittava uutinen
 Veikkausliiga lupautuu irti homofobiasta - "Muutos on mahdollista"
 Homogaalassa palkittu jääkiekkoilija ihmettelee: Miksi olen tässä asiassa yksin?
 Pikaluistelijat arvostavat homoudesta kertoneen Liukkosen rohkeutta
 Salmisen viesti Tamille: Kanna vastuu sanoistasi
 Superperis tutkii tähtipelaajan homo-huutelun
 Näkökulma: Tule jo kaapista, SM-liiga
 Huippu-uimari eli raskasta kaksoiselämää - tuli nyt kaapista
 Ian Thorpe tuli kaapista
 "Häpesin olla kaapissa"
 Veikkaajat.com: Tami kiistää kutsuneensa homoja hiirulaisiksi

Collinsista tuli ensimmäinen avoimesti homo NBA-pelaaja
 NFL:n ensimmäinen julkihomo putosi joukkueesta
 Bayern sulkee osan katsomoa ManU-peliin

URHEILULEHTI

Onko jääkiekkoyhteisö valmis ottamaan vastaan ensimmäisen julkisen homopelaajan? – "Voi vapaasti tulla kertomaan"
 Kielletty puheenaihe - Miksi jääkiekkoyhteisö hiljenee homoudesta? (teaser)
 Urheilulehti: "Meitä homopelaajia on Veikkausliigassa kymmeniä" (teaser)
 Mitä tekemistä seksuaalitaso-arvolla on urheilun kanssa? - "Vastaus tiivistyy yhteen perusasiaan"
 Syrjintää, uhkailua, mediasyytöksiä ja fanien halveeraamista – tässä kiekkopomojen törkeimmät syysmöläytykset

MTV3

Kansanedustaja puolustaa homouden piilottamista jääkiekkoyoukkueessa
 Wallinheimo: Yritin avata homoasiaa ryhmädynamiikan näkökulmasta
 Meksikon valmentaja vähättelee homottelukohua

YLE

Tamminen homokommenteista: En jatka tätä debattia – älkää vetäkö mua siihen mukaan
 Tommy Lindgren: Pikku hiirulaisista
 Kapteenit kertovat SM-liigan homoista: "Eivät tee asiasta suurta numeroa"
 Nämä urheilijat ovat kertoneet avoimesti seksuaalisuudestaan
 Ville Nieminen UL:lle: Jääkiekkoyhteisö valmis seuraavaan askeleeseen
 Putin: Homojen jätettävä lapset rauhaan olympialaisissa
 Kiekkotähti kannustaa tasa-arvoon
 Homotabut karisevat urheilusta
 Sinuhe Wallinheimo pyytää anteeksi
 Tämän kylän homopoika -blogin perustaja: Wallinheimo on vaikeassa asemassa
 Liigapelaajien edustaja: Macho-kulttuuri estää osaltaan kaapista ulos tulon
 Tommy Lindgren: Ulos pukukaapista
 Halailu ja läheisyys kuuluvat kentille – miksi homous on tabu jalkapallossa?

LIITE 1: Kuvio 2 – toimijaerittely

uimari Ari-Pekka Liukkonen, 82	Valon Nelli Kuokka, 1	koripalloilija Jack Devecchi, 1
kansanedustaja Sinuhe Wallinheimo, 23	ministeri Alexander Stubb, 1	lentopalloilija Francesca Marcon, 1
ex-valmentaja Juhani Tamminen, 23	enemmistö Ylen kyselyyn vastanneista, 1	lentopalloilija Valentina Arrighetti, 1
ex-jalkapalloilija Thomas Hitzlsperger, 18	Valon pääsihteeri Japisson, 1	aktivisti Showan Shattak, 1
uimari Ian Thorpe, 15	Yle Urheilun päälikkö Panu Pokkinen, 1	St. Paulin Corny Littman, 1
Michael Sam, 10	ruotsalaiset, 1	Pekka Holopainen (toimittaja), 1
ex-seitsenottelija Tiia Hautala, 8	anonyymit haastatellut, 1	jalkapallovalmentaja Malky Mackay, 1
SM-liigan kapteenisto / kapteeni, 7	Venäjän kansa, 1	Wiganin seurapomo Dave Whelan, 1
HPK:n toimitusjohtaja Risto Korpela, 7	SeTan pääsihteeri Marita Karvinen, 1	oppilaat (jalkapallo-otteluun viedyt), 1
ex-koripalloilija Jason Collins, 7	"hyväntahtoiset hölmöt", 1	protestoijat (homolakeja vastaan), 1
homo / homot, 8	suomalaiset urheilijat, 1	perhe, 1
Venäjän presidentti Vladimir Putin, 6	alppiihihtäjä Andreas Romar, 1	joukkueoverit, 1
jääkiekkoilija Harri Tikkanen, 6	murtoamahihtäjä Sami Jauhojärvi, 1	Suomen liikunnan asiantuntija Juha Beurling, 1
utkija Marja Kokkonen, 5	vaikenevat homot, 1	Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM), 1
A-P Liukkonen valmentaja Marko Malvela, 5	homoperhe, 1	RKP:n nuorisjärjestö, 1
Venäjä, 5	Meksikon fanit, 1	Ari-Pekka Liukkonen ystävät, 1
kansa / Suomen kansa / suomalaiset, 5	vastustajan fanit, 1	maanisesti paasaava osa urheilumediaa, 1
homourheilijat / urheilevat homot 5	valmentaja, 1	mainosteksti (jota siteerataan), 1
ex-jalkapalloilija Robbie Rogers, 5	Meksikon valmentaja Miguel Herrera, 1	Olympiakomitea, 1
SOK: puheenjohtaja Risto Nieminen, 4	drag-tähti Isadora, 1	urheilu (joukkona ihmisiä), 1
jääkiekkoilija Ville Nieminen, 4	homomiehet, 1	Tammisen käsityösin kasvaneet miehet, 1
Roope Salminen, 4	lätkäjät, 1	Billie Jean King, 1
Yle, 3	kirkko, 1	Caitlin Cahowin, 1
pelaajajyhdistyksen tj. Jarmo Saarela, 3	urheilupiirit, 1	jääkiekkoväki, 1
uimahyppääjä Tom Daley, 3	urheiluvaikuttajat, 1	järjestöt, 1
uimahyppääjä Johnny Weir, 3	pelaajajyhdistys, 1	Liigan vastaava tuottaja Juha Huhta, 1
huippu-urheilija / huippu-urheilijat, 3	muut homot, 1	Veikkausliiga, 1
poliitikot / poliitikko 3	muut kuin heterot, 1	Liiga, 1
Yhdysvaltain presidentti Barack Obama, 3	heterot, 1	LBGT-yhteisö, 1
urheiluväki, 3	muut urheilijat, 1	Jarkko Nieminen, 1
media / mediat, 3	toimittajat, 1	kaapista tulleet urheilijat, 1
anonyymi NFL:n johtohenkilö, 3	Esko Seppänen (kirjoittaja), 1	SeTa, 1
seurajohtajat, "sakariporras" 3	julkiseen keskusteluun osallistujat, 1	jalkapalloilija Nilla Fischer, 1
fanit / urheilufanit, 3	urheilupsykologi Satu Kaski, 1	Alpo Suhonen, 1
Olympiakomitean pj. Thomas Bach, 2	urheilupsykologi Päivi Frantsi, 1	Aftonbladet, 1
Dmitri Tshernishenko, 2	kristityt, 1	Expressen, 1
ministeri Paavo Arhinmäki, 2	lobbari, 1	Buzzfeed, 1
SeTan puheenjohtaja Juha-Pekka Hippi, 2	kaupunkilaiset (Brightonin), 1	jalkapalloilija Anton Hysén, 1
ex-jääkiekkoilija Matti Hagman, 2	nimetön Veikkausliigapelaaja, 1	korkeushyppääjä Kajsa Bergqvist, 1
urheiluosioilija Hannu Itkonen, 2	Manuela Bosco (kirjoittaja), 1	Ari Pekka Liukkonen Pekka-Isä, 1
ex-jalkapalloilija Justin Fashanu, 2	me (suomalaiset urheilun seuraajat), 1	Straight Star Ally (SSA), 1
manageri Jukka Virtanen, 2	sateenkaariväki, 1	pikaluiistelija Mika Poutala, 1
lumilautailija Belle Brochhoff, 2	kaupunkikaluistelija Blake Skjellerup, 1	pikaluistelija Pekka Koskela, 1
korkeushyppääjä Emma Green Tregaro, 2	uimahyppääjä Matthew Mitcham, 1	Superpesiksen Mika Helminen, 1
nuoret, 2	jalkapalloilija Marcus Urban, 1	SM-liigassa pelaavat homot, 1
Vimpelin Vedon kolmoskoppari Henri Puputti, 2	Saksan liittokansleri Angela Merkel, 1	uimari Tom Luchsinger, 1
Ylioppilaslehti, 2	aktiivipelaaja, 1	homoyhteisö, 1
MTV3, 2	Werder Breminen Willi Lemke, 1	seksuaaliset vähemmistöt, 1
kaapissa olijat / kaapissa eläjät 2	ex-koripalloilija John Amaechi, 1	joukkue, 1
Tuomas Sammeltu, 2	pelaajakollegat, 1	seurat, 1
Mixu Paatelainen, 2	useat saksalaiset poliitikot, 1	sarjat, 1
HS:n kyselyyn vastanneet, 2	moni, 1	nimetön liigakiekkoilija, 1
Liigan blogikirjoittaja A-P Kaipainen, 2	moni media, 1	jalkapallo (lajina), 1
anonyymi homo Veikkausliigapelaaja, 2	BT:n juontaja Jake Humphrey, 1	YK:n Navi Pillay, 1
Tommy Lindgren (kirjoittaja), 2	ulkovallat, 1	jalkapalloilija Sally Shipard, 1
urheilija, 2	Mäkihyppääjä Andreas Kofler, 1	anonyymi entinen toimitusjohtaja, 1
Avoimesti homot poliitikot, 1	jalkapalloilija Daniele Dessena, 1	jalkapalloilija Mario Gomez, 1
Saksalaiset poliitikot, 1	jalkapalloilija Davide Moscardelli, 1	